

**MAHARASHTRA
EPITOME OF AGRICULTURE**

1988-89

G. I. P. E.

कृषिविषयक संक्षिप्त माहिती

१९८८-८९

Epitome of Agriculture
in Maharashtra
1988-89

प्रस्तावना

ऋतू व पिके अहवालाबरोबरच कृषि विभागाद्वारे गेल्या पाच वर्षांपासून महाराष्ट्र राज्यातील "कृषिविषयक संक्षिप्त माहितीचे" पुस्तक प्रसिद्ध करण्यात येत आहे. कृषिविषयक सांख्यिकी माहितीसह सुटसुटीत असलेले हे पुस्तक उत्तम प्रतिसादात्मक उत्तेजन देणारे असून ते प्रतिवर्षी अद्यावत करण्यात येते. प्रमुख पिकांच्या जिल्हावार उत्पन्नाची माहिती यात समाविष्ट करण्यात आली आहे; कारण त्यामुळे निरनिराळ्या जिल्हातील उत्पादकतेचे तुलनात्मक चित्र, ओझरती नजर फिरविल्यास दृष्टोत्पत्तीस येते. मी आशा करतो की, हे सुटसुटीत पुस्तक उपयुक्त ठरेल.

मंत्रालय विस्तार,
मंबई-४०० ०३२.

के. राजन,
सचिव (कृषि),
कृषि व सहकार विभाग.

PREFACE

In addition to publishing Season and Crop Report, the Department of Agriculture has been bringing out from the last 5 years a handy volume giving statistical information relating to salient features of agriculture in the State called the 'Epitome of Agriculture in Maharashtra'. Response to this handy volume has been very encouraging. This is being updated every year. Districtwise Statistical information has also been included, so that a comparative picture of productivity etc. in different districts can be seen at a glance. I hope this handy volume will be found to be useful.

Mantralaya Annexe, }
Bombay-400 032. }

K. Rajan
Secretary to the Government (Agriculture),
Agriculture and Co-operative Department.

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
१(अ)	महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गिकरण	१४
१(ब)	महाराष्ट्रातील व भारतातील तुलनात्मक भूमि उपयोग वर्गिकरण १९८१-८२ व १९८२-८३	१८
२	सन १९८५-८६ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण वागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र.	२०
३	वहिती खातेदारांची संख्या व वहितीचे क्षेत्र-महाराष्ट्र राज्य (कृषि गणना १९७६-७७ व १९८०-८१)	२६
४	महाराष्ट्र राज्यातील निरनिराळ्या प्रकारांसाठी उपयोगात आणलेल्या विहिरींची संख्या	२७
५	महाराष्ट्र राज्यातील जलसिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ वागाईत क्षेत्र व एकूण वागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८६-८७	२८
६	महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण वागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८६-८७	३२
७	भारतातील परिस्थितीशी तुलना करता महाराष्ट्रातील रासायनिक खतांचा वापर	४०
८	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८७-८८	४२
९	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८७-८८	५६
१०	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९८७-८८	७०
११(अ)	महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकाखालील क्षेत्राची जिल्हानिहाय माहिती १९८६-८७	८०
११(ब)	महाराष्ट्र राज्यातील सन १९८०-८१ चे जिल्हानिहाय खरीप व रब्बी पिकाखालील क्षेत्र ~	८६
१२	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८	८८
१३	तांदुळाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११८

CONTENTS

Sr. No.	Particulars	Page
1(A)	Land use classification of Maharashtra	14
1(B)	Land use classification of Maharashtra <i>vis-a-vis</i> All India 1981-82 & 1982-83	18
2	Districtwise Geographical area and net and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1985-86.	20
3	Number and Area of Operational holdings Maharashtra State 1976-77 & 1980-81 Agricultural Census	26
4	Number of wells used for different purposes in Maharashtra State	27
5	Net area irrigated by different Sources and gross area irrigated in Maharashtra State from 1960-61 to 1986-87.	28
6	Irrigated area under principal crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1986-87 ..	32
7	Fertiliser consumption in Maharashtra as compared to India	40
8	<i>Area of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1987-88	42
9	<i>Production of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1987-88	56
10	<i>Average yield of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1987-88	70
11(A)	Districtwise area sown under principal kharif, rabi, and summer crops in M. S. 1986-87 ..	80
11(B)	Districtwise gross cropped area and its break up into Kharif and Rabi 1980-81	86
12	Districtwise average yield of principal crops in Maharashtra State 1983-84 to 1987-88 ..	88
13	Area, average yield and production of <i>Rice</i>	118

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
१४	खरीप ज्वारीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२०
१५	बाजरीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२२
१६	गव्हाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२४
१७	रबी ज्वारीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२६
१८	एकूण तूण धान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२७
१९	तुरीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२८
२०	हरभऱ्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२९
२१	उडीदाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३०
२२	मुगाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३१
२३	एकूण कडधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३२
२४	एकूण अन्नधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३३
२५	कापसाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३४
२६	ऊसाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३५
२७	भुईमूगाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३६
२८	तीळ, जवस, करडई व सूर्यफुलांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३७

Sr. No.	Particulars	Page
14	Area, average yield and production of <i>Kh. Jowar</i>	120
15	Area, average yield and production of <i>Bajra</i>	122
16	Area, average yield and production of <i>Wheat</i>	124
17	Area, average yield and production of <i>Rabi Jowar</i>	126
18	Area, average yield and production of <i>total Cereals</i>	127
19	Area, average yield and production of <i>Tur</i>	128
20	Area, average yield and production of <i>Gram</i>	129
21	Area, average yield and production of <i>Udid</i>	130
22	Area, average yield and production of <i>Mung</i>	131
23	Area, average yield and production of <i>total Pulses</i>	132
24	Area, average yield and production of <i>total Foodgrains</i>	133
25	Area, average yield and production of <i>Cotton</i>	134
26	Area, average yield and production of <i>Sugarcane</i>	135
27	Area, average yield and production of <i>Groundnut</i>	136
28	Area, average yield and production of <i>Sesamum, Linseed, Safflower, Sunflower</i>	137

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
२९	एकूण तेलवियांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३९
३०	महाराष्ट्रातील संकरित आणि अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जातींची व्याप्ती	१४०
३१	महाराष्ट्रातील प्रमुख फळे आणि भाजीपाला क्षेत्र	१४२
३२	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या क्षेत्राचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१४६
३३	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या उत्पादनाचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१५०
३४	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या सरासरी उत्पन्नाचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१५४
३५	महाराष्ट्रातील यंत्रसामग्री व कृषी अवजारे	१५८
३६	मृद संघारण कार्यक्रम—वर्षानिहाय साध्य	१६०

Sr. No.	Particulars	Page
29	Area, Average Yield and Production of <i>total Oilseeds</i>	139
30	Coverage under Hybrid and High yielding varieties in Maharashtra	140
31	Area under Major <i>Fruits and Vegetables</i> in Maharashtra	142
32	Comparative Index number of <i>Area</i> in Maharashtra <i>vis-a-vis</i> All India	146
33	Comparative Index number of <i>Production</i> in M. S. <i>vis-a-vis</i> All India	150
34	Comparative Index number of <i>Average Yield</i> in M. S. <i>vis-a-vis</i> All India	154
35	Machinery and Implements in Maharashtra	158
36	Soil Conservation Programme—Yearwise Achievement	160

आलेख

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
१	महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गिकरण	१६१
२	वहिती खातेदारांची संख्या व वहितीचे क्षेत्र	१६३
३	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या प्रकारांसाठी उपयोगात आणलेल्या विहिरींची संख्या	१६५
४	भारतातील परिस्थितीशी तुलना करता महाराष्ट्रातील रासायनिक खातांचा वापर	१६७
५	एकूण तृणधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१६९
६	एकूण फडधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१७१
७	एकूण अन्नधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१७३
८	एकूण तेलबियांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१७५
९	मृदू संधारण-वर्षेनिहाय साध्य	१७७

GRAPHS

Sr. No.	Particulars	Page
1	Land Use Classification	161
2	Land Holdings-Agril. Census-1976-77 and 1980-81	163
3	Number of wells in Maharashtra	165
4	Fertilizer consumption in Maharashtra	167
5	Total Cereals	169
6	Total Pulses	171
7	Total Foodgrains	173
8	Total Oil seeds	175
9	Soil Conservation Programme-Yearwise Achievement	177

१ (अ) महाराष्ट्र भूमि उपयोग वर्गिकरण
1 (A) Land Use Classification of Maharashtra

१ (अ) महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गिकरण

(प्रमाण : लाख हेक्टरसे)

तपशील	१९६०-६१ 1960-61	६५-६६ 65-66	६८-६९ 68-69	७३-७४ 73-74	७८-७९ 78-79	७९-८० 79-80
1	2	3	4	5	6	7
१ भौगोलिक क्षेत्र ..	307.58	307.69	307.68	307.58	307.58	307.58
२ जंगले ..	54.11	54.17	54.19	53.67	53.26	53.29
३ पेरणीसाठी उपलब्ध नसलेले—						
(अ) बिगर शेती उपयोगाकरिता आणलेले क्षेत्र.	7.00	6.95	6.91	9.13	10.26	10.43
(ब) ओसाड जमीन व मशागतीस अयोग्य क्षेत्र.	17.95	17.67	17.80	17.60	17.40	17.37
एकूण अ + ब ..	24.95	24.62	24.71	26.73	27.66	27.80
४ पडीत जमीन सोडून इतर मशागतीस अयोग्य क्षेत्र—						
(अ) कायमची कुरणे व चराऊ कुरणे	14.41	14.06	13.80	16.23	15.69	15.76
(ब) किरकोळ झाडे, झुडुपे यांच्या समूहाखालील क्षेत्र.	1.85	1.72	1.93	1.96	2.10	2.09
(क) मशागतयोग्य पडीत जमीन ..	9.33	8.49	7.17	10.92	9.95	9.93
एकूण ..	25.59	24.27	22.90	29.11	27.74	27.78

अलिख पृ. क्र. १६१ वर पहावा.

1 (A) Land Use Classification of Maharashtra

(Unit in lakh ha.)

१९८०-८१ 1980-81 8	८१-८२ 81-82 9	८२-८३ 82-83 10	८३-८४ 83-84 11	८४-८५ 84-85 12	८५-८६ 85-86 13	Particulars
307.58	307.58	307.58	307.58	307.58	307.58	Geographical Area
53.29	53.11	53.12	53.05	53.43	53.50	Forests
10.48	9.91	9.98	10.14	10.60	10.75	Not available for cultivation- (A) Land put to non-agril. uses.
17.37	17.30	17.22	17.28	17.10	17.16	(B) Barren and unculturable land.
27.85	27.21	27.20	27.42	27.70	27.91	Total A + B
15.76	15.83	15.84	15.72	15.58	15.47	Other uncultivated Land excluding fallow land--
2.12	1.85	1.83	1.85	1.95	1.79	(A) Permanent pastures and grazing land.
9.92	9.87	9.87	9.59	10.27	10.23	(B) Land under Misc. tree crops and groves.
27.80	27.55	27.54	27.16	27.80	27.49	(C) Culturable waste land. Total

Graph is on Page No. 161

१ (अ) महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गिकरण—समाप्त

(प्रमाण : लाख हेक्टर्स)

तपशील 1	१९६०-६१ 1960-61 2	६५-६६ 65-66 3	६८-६९ 68-69 4	७३-७४ 73-74 5	७८-७९ 78-79 6	७९-८० 79-80 7
५ पडित जमिनी—						
(अ) चालू पड	.. 11.96	11.34	11.02	7.60	7.79	7.87
(ब) इतर पड	.. 12.18	11.96	11.19	7.23	8.65	9.01
एकूण	.. 24.14	23.30	22.21	14.83	16.44	16.88
६ पिकाखालील क्षेत्र—						
(अ) निव्वळ पेरणी क्षेत्र	.. 178.79	181.33	183.67	183.24	182.48	181.83
(ब) दुसोटा क्षेत्र	.. 9.44	8.39	10.00	11.62	16.66	17.82
पिकाखालील एकूण क्षेत्र	.. 188.23	189.72	193.67	194.86	199.14	199.65
७ ओलित क्षेत्र—						
निव्वळ ओलिताचे क्षेत्र	.. 10.72	12.06	13.74	14.72	19.26	19.64
एकूण ओलिताचे क्षेत्र	.. 12.20	13.88	15.57	17.64	24.04	24.32

टीप :—सन १९८१-८२ ते १९८५-८६ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

आलेख पृ. क्र. १६१ वर पहावा.

1 (A) Land Use Classification of Maharashtra—*Concl'd.*

(Unit in lakh ha.)

१९८०-८१ 1980-81 8	८१-८२ 81-82 9	८२-८३ 82-83 10	८३-८४ 83-84 11	८४-८५ 84-85 12	८५-८६ 85-86 13	Particulars
8.58	8.56	8.66	8.24	8.49	8.42	Fallow Lands— (A) Current fallows
9.98	8.02	8.04	7.63	8.31	9.91	(B) Other fallows
18.56	16.58	16.70	15.87	16.80	18.33	Total
180.08	183.14	183.02	184.08	181.85	180.35	Cropped area— (A) Net Area sown
16.34	20.72	19.65	23.79	22.85	22.31	(B) Area sown more than once
196.42	203.86	202.67	207.87	204.70	202.66	Total Cropped Area
18.35	20.25	19.08	20.75	18.76	18.81	Irrigated Area— Net Area irrigated
24.15	26.86	25.31	27.33	25.18	24.62	Gross Area irrigated

Note :— Figures for 1981-82 to 1985-86 are provisional.

Graph is on Page No. 161

१ (ब) महाराष्ट्रातील व भारतातील तुलनात्मक भूमि उपयोग वर्गिकरण १९८१-८२ व १९८२-८३
 1 (B) Land use Classification of Maharashtra vis-a-vis All India

(क्षेत्र लाख हे.) (Area in Lakh ha.)

प्रकार	१९८१-८२ 1981-82			१९८२-८३ 1982-83			Item
	भारत All India	महाराष्ट्र Mah.	टक्केवारी %	भारत All India	महाराष्ट्र Mah.	टक्केवारी %	
१ भौगोलिक क्षेत्र ..	3042.8	307.6	10	3041.1	307.6	10	Geographical area
२ जंगले ..	674.2	53.1	7	671.6	53.1	7	Forests
३ बिगर शेती उपयोगाकरिता आणलेले क्षेत्र	195.1	9.9	5	195.8	10.0	5	Area put to non-agril. uses
४ ओसाड जमीन व मशागतीस अयोग्य क्षेत्र	202.2	17.3	8	201.4	17.2	8	Barren and unculturable Land
५ कायमची कुरणे व चराऊ कुरणे	120.5	15.8	13	119.6	15.8	13	Permanent pastures and other grazing Land
६ किरकोळ झाडे मुडपे यांच्या समुहाखालील क्षेत्र	36.2	1.8	4	35.54	1.8	5	Land under misc. tree crops and groves etc.
७ मशागतयोग्य पडीत जमीन	164.1	9.9	6	163.1	9.9	6	Culturable waste Land
८ इतर पड ..	95.6	8.0	8	95.0	8.1	8	Other fallows
९ चालू पड ..	134.9	8.6	6	141.3	8.7	6	Current fallow
१० निव्वळ पेरणी क्षेत्र ..	1420.0	183.2	12	1417.7	183.0	12	Net area sown
११ दुसोटा क्षेत्र ..	350.4	20.7	5	308.7	19.7	6	Area sown more than once
१२ एकूण पिकाखालील क्षेत्र ..	1770.4	203.9	11	1726.4	202.7	11	Total cropped area
१३ निव्वळ ओलिताचे क्षेत्र ..	399.2	20.3	5	399.7	19.1	4	Net area irrigated
१४ एकूण ओलिताचे क्षेत्र ..	515.5	26.9	5	520.3	25.3	4	Gross area irrigated

-
-
२. सन १९८५-८६ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र
2. Districtwise Geographical Area in Maharashtra State
-
-

२. सन १९८५-८६ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण बागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

तपशील 1	बृहन्मुंबई Gr. Bombay 2	ठाणे Thane 3	रायगड Raigad 4	रत्नागिरी Ratnagiri 5	सिधुदुर्ग Sindhudurg 6	कोकण विभाग Konkan Dn. 7	
१ भौगोलिक क्षेत्र	..	38	934	687	816	504	2979
२ निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र	..	4	268	184	235	106	797 (27%)
३ एकूण पिकाखालील क्षेत्र							
एकूण	..	5	279	212	368		864 (29%)
बागाईत	7	10	3	16	36
४ एकूण बागाईत क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राशी टक्केवारी	..	20	3	5	..	5	4
५ दुसोटा क्षेत्र	..	1	11	28	..	27	67

टीप.— अनुक्रमांक २ व ३ मधील कंसातील आकडे भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी दर्शवितात.

2. Districtwise Geographical area, net and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1985-86

(Area in '000' ha.)

नाशिक Nashik 8	धळे Dhule 9	जळगाव Jalgaon 10	नाशिक विभाग Nasik Dn. 11	Particulars
1563	1438	1164	4165	Geographical area
900	738	814	2452 (59%)	Net cropped area
				Gross cropped area—
965	782	978	2725 (65%)	Total
167	98	135	400	Irrigated
17	13	14	15	% Gross irrigated area to total cropped area %
65	44	164	273	Area cropped more than once

Note.— Figures in brackets in Sr. Nos. 2 and 3 are the percentages to Geographical area.

२. सन १९८५-८६ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण बागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र—चालू

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

तपशील 1	अहमदनगर Ahmadnagar 12	पुणे Pune 13	सोलापूर Solapur 14	पुणे विभाग Pune Dn. 15	सांगली Sangli 16	सातारा Satara 17	कोल्हापूर Kolhapur 18	कोल्हापूर विभाग Kolhapur Dn. 19
१ भौगोलिक क्षेत्र	.. 1702	1562	1501	4765	861	1058	776	2695
२ निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र	.. 1160	994	1125	3279(69%)	599	570	413	1582(59%)
३ एकूण पिकाखालील क्षेत्र—								
एकूण	.. 1309	1146	1219	3674(78%)	658	718	453	1829(68%)
बागाईत	.. 266	193	153	612	92	109	121	322
४ एकूण बागाईत क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राशी टक्केवारी	.. 20	17	13	17	14	15	27	18
५ दुसोटा क्षेत्र	.. 149	152	94	395	59	148	40	247

टीप.— अनुक्रमांक २ व ३ मधील कंसातील भांडे भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी दर्शवितात.

2. Districtwise Geographical area, net and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1985-86—Contd.

(Area in '000' ha.)

औरंगाबाद Aurangabad 20	जालना Jalna 21	परभणी Parabhani 22	बीड Beed 23	नांदेड Nanded 24	उस्मानाबाद Osmanabad 25	लातूर Latur 26	औरंगाबाद विभाग Aurangabad Dn. 27	Particulars
1008	773	1097	1117	1033	735	667	6430	Geographical area
738	584	839	812	733	570	543	4819 (75%)	Net cropped area
1412		1095	887	814	1347		5555 (86%)	Gross cropped area— Total
104	61	73	80	67	147		532	Irrigated
12		7	9	8	11		10	% Gross irrigated area to total cropped area %
90	256	75	81	234		736	Area cropped more than once	

Note.— Figures in brackets in Sr. Nos. 2 and 3 are the percentages to Geographical area.

२. सन १९८५-८६ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण बागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र—समाप्त

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

तपशील	बुलढाणा Buldhana	अकोला Akola	अमरावती Amravati	यवतमाळ Yavatmal	अमरावती विभाग Amravati Division
1	28	29	30	31	32
१ भौगोलिक क्षेत्र	.. 967	1056	1222	1352	4597
२ निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र	.. 686	799	723	863	3071(67%)
३ एकूण पिकाखालील क्षेत्र—					
एकूण	.. 762	853	769	884	3268(71%)
बागाईत	.. 34	23	44	30	131
४ एकूण बागाईत क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राशी टक्केवारी	.. 4	3	6	3	4
५ दुसोटा क्षेत्र	.. 76	54	46	21	197

टीप.—अनुक्रमांक २ व ३ मधील कंसातील आकडे भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी दर्शवितात.

2. Districtwise Geographical area, net and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1985-86—*Concl'd.*

(Area in '000' ha.)

वर्धा Wardha	नागपूर Nagpur	भंडारा Bhandara	चंद्रपूर Chandrapur	गडचिरोली Gadchiroli	नागपूर विभाग Nagpur Division	महाराष्ट्र राज्य Maharashtra State	Particulars
33	34	35	36	37	38	39	
629	986	928	1092	1492	5127	30758	Geographical area
440	553	355	488	199	2035 (40%)	18035 (59%)	Net cropped area
467	612	512	760		2351 (46%)	20266 (66%)	Gross cropped area— Total
34	76	172	99	48	429	2462	Irrigated
7	12	34	19	..	18	12	% Gross irrigated area to total cropped area %
27	59	157	73	..	316	2231	Area cropped more than once

Note.— Figures in brackets in Sr. Nos. 2 and 3 are the percentages to Geographical area.

३. बहिती ज्ञातेवारांची संख्या व बहितीचे क्षेत्र-महाराष्ट्र राज्य, (कृषि गणना १९७६-७७ व १९८०-८१)

3. Number and Area of Operational Holdings, Maharashtra State (1976-77 and 1980-81 Agricultural Census)

आकारमान गट	संख्या ('००' मध्ये) Number in '00'		एकूणाचे शेकडा प्रमाण Percentages to total		मालकीचे क्षेत्र ('००' हे. मध्ये) Area owned in '00'ha.		एकूणाचे शेकडा प्रमाण Percentages to total		Size of Holdings (in ha.)
	76-77	80-81	76-77	80-81	76-77	80-81	76-77	80-81	
	०.५ हे. चे आत	8125	9934	14.1	14.4	1987	2634	0.9	
०.५ ते १.० हे.	6930	9355	12.1	13.6	5075	7111	2.4	3.3	0.5 to 1.0
१.० ते २.० हे.	11421	15423	19.8	22.4	16756	23358	7.9	10.9	1.0 to 2.0
२.० ते ३.० हे.	7902	10285	13.7	14.9	19329	25389	9.2	11.8	2.0 to 3.0
३.० ते ४.० हे.	5493	6590	9.5	9.5	18999	22839	9.0	10.6	3.0 to 4.0
४.० ते ५.० हे.	4105	4608	7.1	6.7	18297	20585	8.7	9.6	4.0 to 5.0
५.० ते ६.० हे.	3121	3270	5.4	4.7	15764	17901	7.5	8.3	5.0 to 6.0
६.० ते ७.५ हे.	3065	3159	5.3	4.6	21766	21214	10.3	9.9	6.0 to 7.5
७.५ ते १०.० हे.	3226	2905	5.6	4.2	27551	24952	13.1	11.6	7.5 to 10.0
१०.० ते २०.० हे.	3693	2829	6.4	4.1	48931	37355	23.2	17.4	10.0 to 20.0
२०.० ते ३०.० हे.	440	286	0.8	0.4	10290	6617	4.9	3.1	20.0 to 30.0
३०.० ते ४०.० हे.	76	49	0.13	0.07	2590	1667	1.2	0.8	30.0 to 40.0
४०.० ते ५०.० हे.	22	15	0.03	0.02	968	660	0.4	0.3	40.0 to 50.0
५०.० हे. व त्यापेक्षा जास्त असणारे क्षेत्र.	24	23	0.04	0.03	2745	2430	1.3	1.1	50.0 and above
एकूण	57643	68731	100.00	100.0	211048	214712	100.0	100.0	Total

आलेख पृ. क्र. १६३ वर पहावा.

Graph is on Page 163.

४. महाराष्ट्र राज्यातील निरनिराळ्या प्रकारांसाठी उपयोगात आणलेल्या विहिरींची संख्या

4. Number of Wells used for different purposes in Maharashtra State

अ. क्र.	वर्ष	एकूण बागायती विहिरी	चालू वर्षाच्या बाढीव क्षेत्राची मागील वर्षाशी टक्केवारी	घरगुती विहिरींची संख्या	वापरात नसलेल्या विहिरी	एकूण विहिरी	Year	Sr. No.
		No. of Irrigation wells in '000'	% increase over previous year	Domestic wells in '000'	Abandoned wells in '000'	Total wells		
१	१९५६-५७	466	..	264	104	834	1956-57	1
२	१९६१-६२	557	19.5	322	105	984	1961-62	2
३	१९६६-६७	624	12.0	326	119	1069	1966-67	3
४	१९६७-६८	642	2.9	327	115	1084	1967-68	4
५	१९६८-६९	665	3.6	332	118	1115	1968-69	5
६	१९७३-७४	753	13.2	358	137	1248	1973-74	6
७	१९७४-७५	764	1.5	333	137	1234	1974-75	7
८	१९७५-७६	779	2.0	336	136	1251	1975-76	8
९	१९७६-७७	785	0.8	339	137	1261	1976-77	9
१०	१९७७-७८	804	2.4	342	137	1283	1977-78	10
११	१९७८-७९	817	1.6	340	137	1294	1978-79	11
१२	१९७९-८०	817	—	341	135	1293	1979-80	12
१३	१९८०-८१	826	1.1	337	136	1300	1980-81	13

आलेख पृ. क्र. १६५ वर पहावा.

Graph is on Page 165.

५. महाराष्ट्र राज्यातील जलसिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ बागाईत क्षेत्र व एकूण बागाईत क्षेत्र
१९६०-६१ ते १९८६-८७

(आकडे '००' हेक्टरात)

तपशील 1	१९६०-६१ 1960-61 2	६१-६२ 61-62 3	६२-६३ 62-63 4	६३-६४ 63-64 5	६४-६५ 64-65 6	६५-६६ 65-66 7
निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ बागाईत क्षेत्र--						
१ विहिरी व्यतिरिक्त इतर साधनांनी भिजणारे क्षेत्र ..	4769	4704	4942	4996	5080	4956
२ विहिरी ..	5953	6108	6315	6506	6826	7107
३ एकूण निव्वळ बागाईत क्षेत्र ..	10722	10812	11257	11502	11906	12063
४ दुवार बागाईत क्षेत्र ..	1476	1524	1525	1636	1733	1817
५ एकूण बागाईत क्षेत्र ..	12198	12336	12782	13138	13639	13880

**5. Net Area Irrigated by Different Sources and Gross Area Irrigated in Maharashtra State
from 1960-61 to 1986-87**

(Figures in '00' ha.)

१९६६-६७ 1966-67 8	६७-६८ 67-68 9	६८-६९ 68-69 10	६९-७० 69-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	Particulars
						Net area irrigated by different sources—
5090	5541	5781	6101	5790	5765	Surface irrigation
6982	7210	7964	8211	7679	7707	Well irrigation
12072	12751	13745	14312	13469	13672	Total net Area irrigated
1961	2011	1823	1970	2234	2544	Area irrigated more than once
14133	14762	15548	16232	15703	16216	Gross irrigated Area

५. महाराष्ट्र राज्यातील जलसिचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ बागाईत क्षेत्र व एकूण बागाईत क्षेत्र
१९६०-६१ ते १९८६-८७—समाप्त

(आकडे '००' हेक्टरात)

तपशील	१९७२-७३ 1972-73 14	७३-७४ 73-74 15	७४-७५ 74-75 16	७५-७६ 75-76 17	७६-७७ 76-77 18	७७-७८ 77-78 19
-------	--------------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे
निव्वळ बागाईत क्षेत्र—

१ विहिरी व्यतिरिक्त इतर साधनांनी भिजणारे क्षेत्र ..	5629	6318	6763	7173	7413	8093
२ विहिरी ..	7133	8399	9358	10842	10919	10822
३ एकूण निव्वळ बागाईत क्षेत्र ..	12762	14717	16121	18015	18332	18915
४ दुबार बागाईत क्षेत्र ..	1913	2921	3207	3692	4088	4661
५ एकूण बागाईत क्षेत्र ..	14675	17638	19328	21707	22420	23576

टीप. - सन १९८१-८२ ते १९८६-८७ चे आंकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

**5. Net Area Irrigated by Different Sources and Gross Area Irrigated in Maharashtra State
from 1960-61 to 1986-87—Concl'd.**

(Figures in '00' ha.)

१९७९-८०	८०-८१	८१-८२	८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Particulars
1979-80	80-81	81-82	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
20	21	22	23	24	25	26	27	
								Net area irrigated by different sources—
8228	7796	8710	8268	9130	8190	8182	8120	Surface irrigation
11408	10553	11540	10817	11620	10570	10627	9920	Well irrigation
19636	18349	20250	19085	20750	18760	18809	18040	Total net Area irrigated
4679	5803	6610	6225	6580	6420	5810	5390	Area irrigated more than once
24315	24152	26860	25310	27330	25180	24619	23430	Gross irrigated Area

Note. — Figures for the years 1981-82 to 1986-87 are provisional.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण वागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८६-८७

(क्षेत्र "००" हेक्टरात)

		वागाईत क्षेत्र Irrigated Area					
		वर्षे Years					
पिके		१९६०-६१	६१-६२	६२-६३	६३-६४	६४-६५	६५-६६
1		2	3	4	5	6	7
तांदूळ	..	2,724	2,660	2,809	2,842	2,874	2,489
गहू	..	1,386	1,413	1,414	1,444	1,586	2,050
खरीप ज्वारी	..	77	91	122	104	101	102
रबी ज्वारी	..	2,581	2,731	2,829	3,019	3,023	3,059
वाजरी	..	327	337	325	314	356	276
मका	..	97	109	110	111	126	176
इतर तृणधान्ये	..	28	25	36	34	16	17
एकूण तृणधान्ये	..	7,220	7,366	7,645	7,868	8,082	8,169
तूर	..	40	41	30	34	64	27
हरभरा	..	378	363	327	350	388	442
इतर कडधान्ये	..	24	35	40	53	45	44
एकूण कडधान्ये	..	442	439	397	437	497	513
एकूण अन्नधान्ये	..	7,662	7,805	8,042	8,305	8,579	8,682

टीप.-सन १९८१-८२ ते ८६-८७ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1986-87

(Area in '00' hectares)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
वर्ष Years						
१९६६-६७ 1966-67 8	६७-६८ 67-68 9	६८-६९ 68-69 10	६९-७० 69-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	Crops
2,897	3,000	3,075	3,137	3,138	3,193	Rice
2,110	2,214	2,349	2,629	2,753	2,986	Wheat
103	175	229	217	207	184	Kharif Jowar
2,840	2,840	2,780	2,675	2,395	2,819	Rabi Jowar
450	420	493	512	594	310	Bajri
185	180	188	206	165	180	Maize
17	11	62	66	29	35	Other Cereals
8,602	8,840	9,176	9,442	9,281	9,707	Total Cereals
32	31	20	30	8	8	Tur
387	478	536	498	462	561	Gram
47	27	91	130	40	49	Other Pulses
466	536	647	658	510	618	Total Pulses
9,068	9,376	9,823	10,100	9,791	10,325	Total Foodgrains

Note. — Figures for the years 1981-82 and 1986-87 are provisional.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८६-८७—चालू
(क्षेत्र "००" हेक्टरात)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
वर्षे Years						
पिके	१९७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८
1	1972-73	73-74	74-75	75-76	76-77	77-78
	14	15	16	17	18	19
तांदूळ	.. 3,452	3,401	3,494	3,824	3,767	3,781
गहू	.. 2,483	3,362	3,709	4,904	5,198	5,404
खरीप ज्वारी	.. 222	258	248	403	562	864
रबी ज्वारी	.. 1,865	2,869	3,472	3,916*	3,802	3,873
बाजरी	.. 436	754	680	634	678	747
मका	.. 158	274	240	279	282	297
इतर तृणधान्ये	.. 12	40	24	28	27	39
एकूण तृणधान्ये	.. 8,628	10,958	11,867	13,988	14,316	15,005
तूर	.. 11	14	20	26	24	20
हरभरा	.. 419	540	612	678	676	729
इतर कडधान्ये	.. 32	45	44	30	72	88
एकूण कडधान्ये	.. 462	599	676	734	772	837
एकूण अन्नधान्ये	.. 9,090	11,557	12,543	14,722	15,088	15,842

टीप.—सन १९८१-८२ ते १९८६-८७ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

* उन्हाळी ज्वारीचा समावेश आहे.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1986-87—Contd.

(Area in '00' hectares)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area							
वर्ष Years							
१९८०-८१ 1980-81 20	८१-८२ 81-82 21	८२-८३ 82-83 22	८३-८४ 83-84 23	८४-८५ 84-85 24	८५-८६ 85-86 25	८६-८७ 86-87 26	Crops
4,057	4,085	3,891	3,715	3,793	3,967	4,623	Rice
5,289	6,122	5,384	6,502	5,485	4,842	3,401	Wheat
728	387	251	330	311	258	237	Kharif Jowar
3,948	3,498	3,424	3,531	3,750	3,593	3,427	Rabi Jowar
541	571	424	495	490	469	531	Bajri
274 31	} 607	426	450	370	397	420	Maize
							Other Cereals
14,868	15,270	13,800	15,023	14,199	13,526	12,639	Total Cereals
70	—	—	—	—	—	—	Tur
728	1,042	967	1,131	1,186	1,235	896	Gram
83	—	—	50	—	38	25	Other Pulses
881	1,042	967	1,181	1,186	1,273	921	Total Pulses
15,749	16,312	14,767	16,204	15,385	14,799	13,560	Total Foodgrains

Note.—Figures for the years 1981-82 to 1986-87 are provisional.

* Including Summer Jowar.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८६-८७—चालू

(क्षेत्र " ०० " हेक्टरात)

पिके	बागाईत क्षेत्र Irrigated Area					
	वर्षे Years					
१	१९६०-६१ 1960-61 २	६१-६२ 61-62 ३	६२-६३ 62-63 ४	६३-६४ 63-64 ५	६४-६५ 64-65 ६	६५-६६ 65-66 ७
ऊस	.. 1,552	1,541	1,351	1,369	1,587	1,709
कपाशी	.. 360	419	660	730	652	472
भुईमूग (खरीप)	.. 130	162	103	111	164	259
हळद	.. 82	74	83	85	87	88
बटाटे	.. 117	95	90	118	106	83
मिरची	.. 635	658	679	743	752	711
तंबाखू	.. 17	15	15	13	12	11
इतर पिके	.. 1,643	1,566	1,758	1,664	1,700	1,865
एकूण बागाईत क्षेत्र ..	12,198	12,335	12,781	13,138	13,639	13,880

टीप. — सन १९८१-८२ ते १९८६-८७ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1986-87—Contd.

(Area in '00' hectares)

वागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
वर्षे Years						
१९६६-६७ 1966-67 8	६७-६८ 67-68 9	६८-६९ 68-69 10	६९-७० 69-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	Crops
1,560	1,582	2,013	2,218	2,039	1,935	Sugarcane
435	574	659	663	726	748	Cotton
119	148	161	171	213	223	Groundnut (kh.)
89	89	87	96	101	107	Turmeric
67	71	93	79	81	94	Potato
734	756	679	697	593	633	Chillies
8	8	7	8	7	6	Tobacco
2,053	2,158	2,046	2,200	2,152	2,145	Other Crops
14,133	14,762	15,568	16,232	15,703	16,216	Total Irrigated Area

Note.—Figures for the years 1981-82 to 1986-87 are provisional.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८६-८७-समाप्त

(क्षेत्र " ०० " हेक्टरात)

		बागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
		वर्षे Years						
पिके		१९७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८	७८-७९
1		1972-73	73-74	74-75	75-76	76-77	77-78	78-79
		14	15	16	17	18	19	20
ऊस	..	2,055	2,145	2,475	2,678	2,979	3,195	3,127
कपाशी	..	603	566	761	670	648	710	911
भुईमूग (खरीप)	..	225	178	210	273	332	350	408
हळद	..	80	105	92	80	58	56	63
बटाटे	..	78	80	94	100	101	97	106
मिरची	..	506	583	569	559	630	638	593
तंबाखू	..	6	4	10	10	8	13	15
इतर पिके	..	2,032	2,420	2,574	2,615	2,576	2,675	2,783
एकूण बागाईत क्षेत्र..		14,675	17,638	19,328	21,707	22,420	23,576	24,045

टीप.—सन १९८१-८२ ते ८६-८७ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1986-87—*Concl'd.*

(Area in '00' hectares)

वागाईत क्षेत्र Irrigated Area							Crops
वर्षे Years							
८०-८१ 80-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	
3,190	3,663	3,896	3,593	3,544	3,191	3,353	Sugarcane
1,187	1,411	1,187	1,038	1,003	1,094	666	Cotton
247	312	277	272	249	181	107	Groundnut (kh.)
73							Turmeric
112							Potato
637	5,162	5,183	6,226	4,999	5,354	5,744	Chillies
17							Tobacco
2,940							Other Crops
24,152	25,860	25,310	27,333	25,180	24,619	23,430	Total Irrigated Area

Note.—Figures for the years 1981-82 to 1986-87 are provisional.

७. भारतातील परिस्थितीशी तुलना करता महाराष्ट्रातील रासायनिक खतांचा वापर

(आंकडे '००' मे. ट. मध्ये)

वर्ष	नत्र N			स्फुरद P		
	भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India	भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India
1	2	3	4	5	6	7
१९५१-५२	587	69
१९५६-५७	1231	159
१९६१-६२	2498	327	13.1	605	53	8.8
१९६६-६७	7378	607	8.2	2486	287	11.5
१९६७-६८	10343	640	6.2	3348	312	9.3
१९६८-६९	12086	776	6.4	3821	350	9.2
१९७३-७४	18290	1981	10.8	6497	725	11.2
१९७४-७५	17657	1593	9.0	4715	611	12.9
१९७५-७६	21486	1686	7.8	4668	360	7.7
१९७६-७७	24569	2010	8.2	6349	710	11.2
१९७७-७८	29130	2279	7.8	8666	712	8.2
१९८०-८१	36781	2665	7.2	12136	914	7.5
१९८१-८२	40690	3238	8.0	13220	1183	8.9
१९८२-८३	42420	2914	6.9	14330	1231	8.6
१९८३-८४	52360	3976	7.6	17570	1454	8.3
१९८४-८५	54860	3591	6.5	18860	1292	6.9
१९८५-८६	58150	4106	7.1	20680	1514	7.3
१९८६-८७	57960*	3979	6.9	21130*	1594	7.5
१९८७-८८	..	4512	1781	..

* अस्थायी

आलेख पृ. क्र. १६७ वर पहावा.

7. Fertiliser Consumption in Maharashtra as Compared to India

(Figures in '00' M. T.)

पालाश K		नत्र + स्फुरद + पालाश N + P + K				Year
भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India	भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India	
8	9	10	11	12	13	
..	656	1951-52
148	1537	1956-57
280	18	6.4	3383	398	11.8	1961-62
1142	72	6.3	11006	966	8.8	1966-67
1696	232	13.7	15390	1184	7.7	1967-68
1700	208	12.2	17607	1333	7.6	1968-69
3598	411	11.4	28386	3117	10.9	1973-74
3361	829	24.6	25733	3033	11.8	1974-75
2783	527	19.0	28937	2573	8.9	1975-76
3192	440	13.8	34109	3160	9.3	1976-77
5062	610	12.1	42858	3601	8.4	1977-78
6239	653	10.3	55156	4232	7.7	1980-81
6760	870	12.8	60670	5291	9.1	1981-82
7260	911	12.5	64010	5056	7.9	1982-83
7990	991	12.4	79200	6421	8.1	1983-84
8390	930	11.1	82110	5813	7.1	1984-85
8540	1073	12.6	87370	6693	7.7	1985-86
8710*	993	11.4	87800*	6566	7.5	1986-87
..	1110	7403	..	1987-88

* Provisional

Graph is on Page 167.

८. महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८७-८८

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

पिके	सरासरी	वर्षे Years			
		१९५१-५२ 1951-52 3	१९५२-५३ 1952-53 4	१९५३-५४ 1953-54 5	१९५४-५५ 1954-55 6
1	2				
तांदूळ (एकूण)	.. 1529	1120	1111	1153	1176
गहू	.. 949	676	646	709	801
खरीप ज्वारी } रबी ज्वारी }	.. 6523	5317	5740	5646	5547
बाजरी	.. 1681	1782	1753	1986	1962
इतर तृणधान्ये	.. 461	511	498	546	518
एकूण तृणधान्ये	.. 11143	9406	9748	10040	10004
तूर	.. 735	566	533	595	563
हरभरा	.. 501	453	380	393	445
इतर कडधान्ये	.. 1594	1457	1421	1607	1606
एकूण कडधान्ये	.. 2830	2476	2334	2595	2614
एकूण अन्नधान्ये	.. 13973	11882	12082	12635	12618
ऊस	.. 345	91	85	75	85
कापूस	.. 2690	2281	2298	2620	2630
भुईमूग	.. 716	939	1003	840	1104

8. Area of Principal Crops in Maharashtra 1951-52 to 1987-88

(Area in '000' ha.)

वर्षे Years					Crops
१९५५-५६ 1955-56 7	१९५६-५७ 1956-57 8	१९५७-५८ 1957-58 9	१९५८-५९ 1958-59 10	१९५९-६० 1959-60 11	
1182	1212	1244	1259	1274	Rice (Total)
932	933	870	860	961	Wheat
5738	2531	2455	2569	2432	{ Kharif Jowar Rabi Jowar
	3181	3270	3382	3512	
1742	1858	1813	1800	1736	Bajri
497	509	500	485	475	Other Cereals
10091	10224	10152	10355	10390	Total Cereals
560	554	557	565	534	Tur
494	480	444	426	459	Gram
1403	1488	1464	1429	1466	Other Pulses
2457	2522	2465	2420	2459	Total Pulses
12548	12746	12617	12775	12849	Total Foodgrains
91	103	113	118	133	Sugarcane
2835	2621	2543	2567	2492	Cotton
1034	1115	1142	1161	1139	Groundnut

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८७-८८—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव	सर्वसाधारण (Normal)	१९६०-६१ 1960-61	१९६१-६२ 1961-62	१९६२-६३ 1962-63	१९६३-६४ 1963-64	१९६४-६५ 1964-65	१९६५-६६ 1965-66	
	12	13	14	15	16	17	18	
तांदूळ (एकूण)	..	15,29	13,00	13,19	13,41	13,51	13,70	13,21
खरीप ज्वारी	..	28,87	25,49	24,26	25,67	25,10	25,50	26,04
बाजरी	..	16,81	16,35	16,88	16,80	17,05	17,40	18,28
नाचणी	..	2,25	2,30	2,25	2,26	2,26	2,31	2,31
मका	..	64	0,27	0,27	0,29	0,28	0,30	0,42
कोद्रा	..	30	0,45	0,47	0,46	0,42	0,41	0,38
इतर खरीप तृणधान्ये	..	1,28	1,72	1,61	1,53	1,57	1,52	1,59
एकूण खरीप तृणधान्ये	..	65,44	59,58	58,93	60,42	60,19	61,14	62,23
तूर	..	7,35	5,30	5,62	5,44	5,66	5,84	5,64
इतर खरीप डाळी	..	14,16	12,35	12,69	12,56	12,64	12,68	12,96
एकूण—खरीप डाळी	..	21,51	17,65	18,31	18,00	18,30	18,52	18,60
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	..	86,95	77,23	77,24	78,42	78,49	79,66	80,83

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1987-88—Contd.

(Area in thousand hectares)

१९६६-६७ 1966-67	१९६७-६८ 1967-68	१९६८-६९ 1968-69	१९६९-७० 1969-70	१९७०-७१ 1970-71	१९७१-७२ 1971-72	१९७२-७३ 1972-73	Name of Crop
19	20	21	22	23	24	25	
13,54	13,39	13,28	13,24	13,52	13,40	13,32	Rice (Total)
26,36	25,59	25,32	24,84	25,37	22,83	24,94	Kharif Jowar
20,18	20,27	20,34	21,23	20,39	13,12	14,29	Bajri
2,24	2,10	2,13	2,15	1,90	1,84	1,90	Ragi
0,43	0,42	0,45	0,46	0,46	0,38	0,35	Maize
0,36	0,37	0,37	0,38	0,27	0,28	0,28	Kodra
1,61	1,68	1,52	1,63	1,44	1,35	1,37	Other Kharif Cereals
64,72	63,82	63,41	63,93	63,35	53,20	56,45	Total—Kharif Cereals
6,02	6,04	6,14	6,29	6,27	5,04	5,01	Tur
13,58	13,86	14,36	16,56	14,16	11,17	11,92	Other Kharif Pulses
19,60	19,90	20,50	22,85	20,43	16,21	16,93	Total—Kharif Pulses
84,32	83,72	83,91	86,78	83,78	69,41	73,38	Total—Kharif Foodgrains

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८७-८८—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव 1	१९७३-७४ 1973-74 26	१९७४-७५ 1974-75 27	१९७५-७६ 1975-76 28	१९७६-७७ 1976-77 29	१९७७-७८ 1977-78 30	१९७९-८० 1979-80 31	१९८०-८१ 1980-81 32
तांदूळ (एकूण)	.. 13,51	13,57	14,16	14,63	14,80	14,94	14,59
खरीप ज्वारी	.. 27,63	26,06	27,49	29,93	30,55	30,85	29,71
बाजरी	.. 22,15	18,44	18,08	17,30	16,47	14,92	15,34
नाचणी	.. 2,05	2,06	2,10	2,08	2,11	2,15	2,14
मका	.. 0,52	0,52	0,60	0,60	0,58	0,57	57
कोद्रा	.. 0,39	0,28	0,28	0,29	0,31	0,26	26
इतर खरीप तृणधान्ये	.. 1,66	1,75	1,64	1,55	1,47	1,51	1,44
एकूण—खरीप तृणधान्ये	.. 67,91	62,68	64,35	66,38	66,29	65,20	64,05
तूर	.. 6,24	6,14	6,76	6,38	6,44	6,74	6,44
इतर खरीप डाळी	.. 15,89	16,30	16,00	16,56	15,81	15,10	14,98
एकूण—खरीप डाळी	.. 22,13	22,44	22,76	22,94	22,25	21,84	21,42
एकूण खरीप अन्नधान्ये	.. 90,04	85,12	87,11	89,32	88,54	87,04	85,47

सूचना:- सन १९८१-८२ ते १९८७-८८ चे आकडे अस्थायी आहेत.

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1987-88—Contd.

—(Area in thousand hectares)

१९८१-८२ 1981-82 33	१९८२-८३ 1982-83 34	१९८३-८४ 1983-84 35	१९८४-८५ 1984-85 36	१९८५-८६ 1985-86 37	१९८६-८७ 1986-87 38	१९८७-८८ 1987-88 39	Name of Crop
15,16	14,87	15,21	15,20	15,40	15,27	13,70	Rice (Total)
30,48	28,71	29,51	28,70	28,80	28,69	29,73	Kharif Jowar
17,44	13,90	18,13	17,61	17,03	17,34	18,15	Bajri
2,25	2,26	2,28	2,27	2,22	2,21	2,14	Ragi
0,61	0,55	0,74	61	64	64	75	Maize
0,20	0,26	0,36	31	28	29	28	Kodra
1,69	1,38	1,62	1,01	1,16	1,43	1,53	Other Kharif Cereals
67,83	61,93	67,85	65,71	65,53	65,87	66,28	Total—Kharif Cereals
7,05	6,80	7,31	7,58	7,57	7,60	7,79	Tur
13,57	12,75	14,97	13,83	13,83	14,53	15,54	Other Kharif Pulses
20,62	19,55	22,28	21,41	21,40	22,13	23,33	Total—Kharif Pulses
88,45	81,48	90,13	87,12	86,93	88,00	89,61	Total—Kharif Foodgrains

Note.— Figures for the years in 1981-82 to 1987-88 are provisional.

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव 1	सर्वसाधारण (Normal) 2	१९६०-६१ 1960-61 3	१९६१-६२ 1961-62 4	१९६२-६३ 1962-63 5
रब्बी ज्वारी ..	36,35	37,36	37,28	35,61
गहू ..	9,49	9,07	9,07	8,80
इतर रबी तृणधान्ये ..	15	0,05	0,06	0,09
एकूण—रबी तृणधान्ये ..	45,99	46,48	46,41	44,50
हरभरा ..	5,01	4,02	4,04	3,72
इतर रबी डाळी ..	1,78	1,82	1,87	1,78
एकूण—रबी डाळी ..	6,79	5,84	5,91	5,50
एकूण—रबी अन्नधान्ये ..	52,78	52,32	52,32	50,00
एकूण अन्नधान्ये ..	1,39,73	1,29,55	1,29,56	1,28,42
कापूस ..	26,90	25,00	26,92	26,60
ऊस ..	3,45	1,56	1,54	1,35
तंबाखू ..	9	0,25	0,24	0,19

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—*Contd.*

(Area in thousand hectares)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of crops
36,44	35,20	34,53	34,45	34,24	Rabi Jowar
8,89	8,86	8,33	8,40	8,28	Wheat
0,06	0,07	0,03	0,05	0,09	Other Rabi Cereals
45,39	44,13	42,89	42,90	42,61	Total—Rabi Cereals
3,76	3,59	3,12	3,37	3,44	Gram
1,73	1,91	1,58	1,53	1,67	Other Rabi Pulses
5,49	5,50	4,70	4,90	5,11	Total—Rabi Pulses
50,88	49,63	47,59	47,80	47,72	Total—Rabi Foodgrains
1,29,37	1,29,29	1,28,42	1,32,12	1,31,44	Total—Foodgrains
28,02	28,24	27,16	26,14	27,08	Cotton
1,37	1,59	1,33	1,56	1,58	Sugarcane
0,18	0,16	0,13	0,14	0,13	Tobacco

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव	१९६८-६९	६९-७०	७०-७१	७१-७२	७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७
1	1968-69	69-70	70-71	71-72	72-73	73-74	74-75	75-76	76-77
	11	12	13	14	15	16	17	18	19
रबी ज्वारी	33,54	30,46	31,66	37,86	29,49	33,25	34,17	33,15	32,90
गहू	8,39	8,37	8,12	9,78	7,10	9,65	9,48	11,69	11,69
इतर रबी तृणधान्ये	0,13	0,06	0,07	0,07	0,05	0,10	0,09	0,12	0,08
एकूण—रबी तृणधान्ये	42,06	38,89	39,85	47,71	36,64	43,00	43,74	44,96	44,67
हरभरा	3,55	3,47	3,10	4,34	2,59	3,51	4,08	4,46	4,21
इतर रबी डाळी	2,27	1,55	2,13	2,27	1,72	1,98	2,04	1,92	1,90
एकूण—रबी डाळी	5,82	5,02	5,23	6,61	4,31	5,49	6,12	6,38	6,11
एकूण—रबी अन्नधान्ये	47,88	43,91	45,08	54,32	40,95	48,49	49,86	51,34	50,78
एकूण तृणधान्ये	1,05,47	1,02,82	1,03,20	1,00,91	93,09	1,10,91	1,06,42	1,09,31	1,11,05
एकूण डाळी	26,32	27,87	25,66	22,82	21,24	27,62	28,56	29,14	29,05
एकूण—अन्नधान्ये	1,31,79	1,30,69	1,28,86	1,23,73	1,14,33	1,38,53	1,34,98	1,38,45	1,40,10
कापूस	27,16	28,05	27,50	25,29	25,43	23,48	24,97	23,07	21,62
ऊस	2,01	2,22	2,04	1,94	2,06	2,15	2,48	2,68	2,98
तंबाखू	0,11	0,12	0,12	0,12	0,10	0,12	0,10	0,11	0,13

टीप.—सन १९८१-८२ ते १९८७-८८ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—Contd.

(Area in thousand hectares)

१९७९-८० 1979-80 20	८०-८१ 80-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	८७-८८ 87-88 28	Name of Crop
35,41	34,98	35,29	37,75	35,89	36,92	37,45	34,66	36,89	Rabi Jowar
11,37	10,63	11,28	10,23	11,83	9,89	8,82	7,35	7,33	Wheat
13	10	0,28	0,39	0,36	59	51	38	41	Other Rabi Cereals
46,91	45,71	46,85	48,37	48,08	47,40	46,78	42,39	44,63	Total—Rabi Cereals
4,33	4,10	4,61	4,37	4,95	5,09	5,34	4,82	5,60	Gram
1,72	1,63	2,29	1,82	2,38	1,83	1,86	1,41	1,39	Other Rabi Pulses
6,05	5,73	6,90	6,19	7,33	6,92	7,20	6,23	6,99	Total—Rabi Pulses
52,96	51,44	53,75	54,56	55,41	54,32	53,98	48,62	51,62	Total—Rabi Foodgrains
1,12,11	1,09,76	1,14,68	1,10,30	1,15,93	1,13,11	1,12,31	1,08,25	1,10,91	Total Cereals
27,89	27,15	27,52	25,74	29,61	28,33	28,60	28,37	30,32	Total Pulses
1,40,00	1,36,91	1,42,20	1,36,04	1,45,54	1,41,44	1,40,91	1,36,62	1,41,23	Total—Foodgrains
25,11	25,50	27,10	26,55	26,85	26,84	27,53	26,93	25,18	Cotton
2,95	3,19	3,66	3,90	3,59	3,54	3,19	3,35	3,45	Sugarcane
11	0,12	0,12	0,12	0,10	7	10	8	11	Tobacco

Note.—Figures for the years in 1981-82 to 1987-88 are provisional.

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव	सर्वसाधारण Normal	१९६०-६१	१९६१-६२	१९६२-६३
1	2	1960-61 3	1961-62 4	1962-63 5
भुईमूग	6,18	10,83	11,18	11,45
जवस	2,36	2,31	2,46	2,23
सिरस व मोहरी	5	0,07	0,04	0,03
एरंडी	5	0,05	0,05	0,04
तीळ	2,14	1,28	1,19	1,33
कारळे	92	0,83	0,76	0,80
करडई	5,90	3,31	3,39	3,19
सूर्यफूल	2,68
उन्हाळी भुईमूग	97
सोयानीन	22
एकूण—तेल पिके	21,47	18,68	19,06	19,07

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—Contd.

(Area in thousand hectares)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of Crop
11,36	11,22	11,17	9,76	9,19	Groundnut
2,10	2,03	1,83	1,83	1,84	Linseed
0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	Rape and Mustard
0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	Castor Seed
1,26	1,21	1,26	1,47	1,80	Sesamum
0,79	0,71	0,71	0,76	0,82	Niger Seed
3,07	3,10	3,00	3,31	3,59	Safflower
..	Sunflower
..	Summer Groundnut
..	Soyabean
18,66	18,35	18,05	17,21	17,32	Total—Oil-seeds

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८—समाप्त

(क्षेत्र हजार हेक्टरत)

पिकाचे नाव i	१९६८-६९ 1968-69 11	६९-७० 69-70 12	७०-७१ 70-71 13	७१-७२ 71-72 14	७२-७३ 72-73 15	७३-७४ 73-74 16	७४-७५ 74-75 17	७५-७६ 75-76 18	७६-७७ 76-77 19
भुईमूग (खरीप)	.. 9,28	8,99	9,04	8,35	8,17	7,58	8,00	8,54	9,05
तीळ (खरीप)	.. 92	91	71	68	66	77	92	98	1,02
कारळे	.. 76	81	83	79	78	95	1,06	1,02	94
एरंडी	.. 3	4	3	3	3	4	7	5	4
सूर्यफूल
सोयाबीन
एकूण खरीप तेल पिके	.. 10,99	10,75	10,61	9,85	9,64	9,34	10,05	10,59	11,05
जवस	.. 1,87	1,88	1,96	2,39	1,98	2,37	3,01	2,99	2,81
करडई	.. 3,86	3,74	4,05	5,31	3,67	4,37	5,03	4,73	4,88
तीळ	.. 62	61	53	50	67	72	82	54	58
सिरस व मोहरी	.. 6	4	3	4	2	4	4	4	5
सूर्यफूल
एकूण रब्बी तेल पिके	.. 7,41	6,27	6,57	8,24	6,34	7,50	8,90	8,30	8,32
उन्हाळी भुईमूग
एकूण तेल पिके	.. 17,40	17,02	17,18	18,09	15,98	16,84	18,95	18,89	19,37

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—*Concl'd.*

(Area in thousand hectares)

१९७७-७८ 1977-78 20	७९-८० 79-80 21	८०-८१ 80-81 22	८१-८२ 81-82 23	८२-८३ 82-83 24	८३-८४ 83-84 25	८४-८५ 84-85 26	८५-८६ 85-86 27	८६-८७ 86-87 28	८७-८८ 87-88 29	Name of Crops
8,64	7,37	6,65	6,76	6,17	6,13	6,27	6,26	6,12	5,94	Groundnut (Kh.)
1,02	91	86	1,07	1,19	1,17	1,23	1,30	1,48	1,57	Sesamum (Kh.)
90	95	83	1,01	87	95	97	96	87	1,22	Nigerseed
0,05	0,05	4	0,04	0,05	0,06	0,05	0,04	0,05	0,05	Caster seed
..	..	26	1,22	1,36	2,26	2,04	2,00	1,92	2,06	Sunflower
..	0,35	56	55	77	Soyabean
10,61	9,28	8,64	10,10	9,64	10,57	10,91	11,12	10,99	11,61	Total Kharif Oil seeds
2,92	2,73	2,58	2,53	2,45	2,57	2,49	2,47	2,16	2,19	Linseed
4,94	4,89	4,80	5,42	5,47	5,68	6,10	6,19	5,84	7,08	Safflower
60	69	59	0,71	0,80	0,88	0,98	0,97	0,68	99	Sesamum
0,04	0,04	13	0,05	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,04	Rape and Mustard
..	..	4	0,21	0,58	0,74	1,21	1,25	1,22	1,99	Sunflower
8,50	8,35	8,14	8,92	9,35	9,93	10,83	10,93	9,95	12,29	Total Rabi Oil seeds
..	..	30	1,48	0,98	1,97	1,10	37	41	1,55	Summer Groundnut
19,11	17,63	17,08	20,50	19,97	22,47	22,84	22,42	21,35	25,05	Total Oil seeds

९. महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८७-८८

(उत्पादन हजार टनामध्ये)

पिके	सरासरी	वर्षे Years			
		१९५१-५२ 1951-52	१९५२-५३ 1952-53	१९५३-५४ 1953-54	१९५४-५५ 1954-55
१	२	३	४	५	६
तांदूळ (एकूण)	२०५१	९२१	९७०	११३२	११७१
गहू	७९६	२४९	२०६	२७९	३७४
खरीप ज्वारी } रबी ज्वारी }	४२३०	२३१४	२२३२	२६५०	३१४१
बाजरी	५६१	३९५	२६१	५४१	५१४
इतर तृणधान्ये	४३२	२३८	२४८	२८५	२९३
एकूण तृणधान्ये	८०७०	४११७	३९१७	४८८७	५४९३
तूर	४३९	४६३	३७९	५२८	३८६
हरभरा	१७३	१२१	१०६	१४६	१७३
इतर कडधान्ये	४८३	३६२	२९६	४७५	४३९
एकूण कडधान्ये	१०९५	९४६	७८१	११४९	९९८
एकूण अन्नधान्ये	९१६५	५०६३	४६९८	६०३६	६४९१
ऊस	२७६४	६२६	५६०	५३८	६३३
कापूस	१३५७	११३१	८५७	१११८	१०७९
भुईमूग	५९८	५४४	४२३	६४३	८४८

टीप.— (१) उसाचे उत्पादन गुळाचे स्वरूपात.

(२) कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये असून प्रत्येकी १८० किलोच्या १०० गाठीच्या प्रमाणात आहे.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra 1951-52 to 1987-88

(Production in '000' tonnes)

वर्ष Years					Crops
१९५५-५६ 1955-56 7	१९५६-५७ 1956-57 8	१९५७-५८ 1957-58 9	१९५८-५९ 1958-59 10	१९५९-६० 1959-60 11	
1198	1210	1197	1380	1277	Rice (Total)
400	327	297	416	397	Wheat
2333	1886	1421	1469	1328	{ Kharif Jowar
	1178	1592	1786	1554	{ Rabi Jowar
446	447	515	469	497	Bajri
265	294	277	266	250	Other Cereals
4642	5342	5299	5786	5303	Total Cereals
405	361	338	356	288	Tur
185	162	134	135	140	Gram
342	390	395	343	342	Other Pulses
932	913	867	834	770	Total Pulses
5574	6255	6166	6620	6073	Total Foodgrains
683	789	877	903	979	Sugarcane
755	1222	1269	1222	684	Cotton
718	765	667	679	751	Groundnut

Note.—(1) Production of Sugarcane is in terms of Gur.

(2) Production of Cotton is in terms of lint and production is '00' bales of 180 Kg. each.

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८७-८८

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव	सर्वसाधारण Normal	१९६०-६१	१९६१-६२	१९६२-६३
1	12	13	14	15
तांदूळ (एकूण)	20,51	13,69	15,09	12,67
खरीप ज्वारी	28,18	22,02	14,40	15,59
वाजरी	5,61	4,89	4,32	5,54
नाचणी	2,26	1,70	1,69	1,53
मका	88	0,19	0,20	0,20
कोद्रा	16	0,22	0,22	0,21
इतर खरीप तूणधान्ये	57	0,59	0,61	0,57
एकूण—खरीप तूणधान्ये	58,17	43,30	36,53	36,31
तूर	4,39	4,68	3,44	3,08
इतर खरीप डाळी	4,37	3,32	3,26	3,32
एकूण—खरीप डाळी	8,76	8,00	6,70	6,40
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	66,93	51,30	43,23	42,71

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1987-88

(Figures in thousand tonnes)

१९६३-६४ 1963-64 16	१९६४-६५ 1964-65 17	१९६५-६६ 1965-66 18	१९६६-६७ 1966-67 19	१९६७-६८ 1967-68 20	Name of Crop
15,13	14,55	8,84	10,52	14,13	Rice (Total)
14,96	16,88	11,45	13,79	16,21	Kharif Jowar
4,72	4,78	3,70	4,66	5,54	Bajri
1,64	1,89	1,13	1,50	1,67	Ragi
0,19	0,20	0,26	0,26	0,32	Maize
0,22	0,20	0,18	0,17	0,22	Kodra
0,49	0,60	0,40	0,45	0,60	Other Kharif Cereals
37,35	39,10	25,96	31,35	38,69	Total—Kharif Cereals
3,60	3,52	2,48	3,07	3,04	Tur
3,00	3,08	2,56	3,27	3,75	Other Kharif Pulses
6,60	6,60	5,04	6,34	6,79	Total—Kharif Pulses
43,95	45,70	31,00	37,69	45,48	Total—Kharif Foodgrains

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८७-८८-चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव 1	१९६८-६९ 1968-69 21	६९-७० 69-70 22	७०-७१ 70-71 23	७१-७२ 71-72 24	७२-७३ 72-73 25	७३-७४ 73-74 26	७४-७५ 74-75 27	७५-७६ 75-76 28	७६-७७ 76-77 29
तांदूळ (एकूण)	13,18	13,67	16,62	13,95	7,57	16,37	14,64	22,86	19,92
खरीप ज्वारी	18,56	16,47	8,88	10,80	9,07	12,89	21,18	22,45	28,76
वाजरी	6,39	7,14	8,24	2,63	2,26	8,50	5,92	5,60	6,58
नाचणी	1,80	1,24	1,63	1,49	0,81	1,97	1,77	1,88	1,69
मका	0,31	0,30	0,26	0,23	0,16	0,42	0,39	0,86	1,13
कोद्रा	0,19	0,20	0,14	0,12	0,12	0,20	0,16	0,15	0,17
इतर खरीप तृणधान्ये	0,57	0,62	0,36	0,28	0,26	0,62	0,76	0,64	0,75
एकूण—खरीप तृणधान्ये	41,00	39,64	36,13	29,50	20,25	40,97	44,82	54,44	59,00
तूर	3,01	2,92	2,71	2,28	1,80	3,22	3,77	4,08	2,94
इतर खरीप डाळी	3,84	3,82	2,71	1,85	1,63	3,75	5,24	5,28	5,66
एकूण—खरीप डाळी	6,85	6,74	5,42	4,13	3,43	6,97	9,01	9,36	8,60
एकूण खरीप अन्नधान्ये	47,85	46,38	41,55	33,63	23,68	47,94	53,83	63,80	67,60

टीप.—सन १९८१-८२ ते १९८७-८८ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1987-88—Contd.

(Figures in thousand tonnes)

१९७९-८० 1979-80 30	८०-८१ 80-81 31	८१-८२ 81-82 32	८२-८३ 82-83 33	८३-८४ 83-84 34	८४-८५ 84-85 35	८५-८६ 85-86 36	८६-८७ 86-87 37	८७-८८ 87-88 38	Name of Crop
18,29	23,15	24,36	19,49	24,60	19,36	21,82	17,51	17,13	Rice (Total)
34,71	28,41	32,73	32,63	30,96	29,67	26,52	21,11	38,91	Kharif Jowar
6,28	6,97	7,79	4,45	9,08	5,66	4,20	4,65	9,10	Bajri
1,97	2,02	2,28	2,15	2,41	2,62	2,61	1,49	2,09	Ragi
94	59	1,04	0,78	1,22	88	88	63	1,01	Maize (Kh.)
15	14	0,18	0,14	0,20	19	16	11	11	Kodra
70	52	0,58	0,55	0,87	23	29	73	87	Other Kharif Cereals
63,04	61,80	68,96	60,19	69,34	58,61	56,48	46,23	69,22	Total—Kharif Cereals
4,07	3,18	4,27	3,99	4,87	4,85	4,51	3,73	5,34	Tur
4,42	3,41	3,87	3,82	5,02	3,76	4,86	4,37	6,11	Other Kharif Pulses
8,49	6,59	8,14	7,81	9,89	8,61	9,37	8,10	11,45	Total—Kharif Pulses
71,53	68,39	77,10	68,00	79,23	67,22	65,85	54,33	80,67	Total—Kharif Foodgrains

Note.—Figures for the years 1981-82 to 1987-88 are provisional.

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव 1	सर्वसाधारण Normal 2	१९६०-६१ 1960-61 3	१९६१-६२ 1961-62 4	१९६२-६३ 1962-63 5
रबी ज्वारी	14,12	20,22	15,27	17,88
गहू	7,96	4,01	4,23	4,52
इतर रबी तृणधान्ये	45	0,01	0,01	0,03
एकूण—रबी तृणधान्ये	22,53	24,24	19,51	22,43
हरभरा	1,73	1,34	1,36	1,48
इतर रबी डाळी	46	0,56	0,52	0,43
एकूण—रबी डाळी	2,19	1,90	1,88	1,91
एकूण रबी अन्नधान्ये	24,72	26,14	21,39	24,34
एकूण—अन्नधान्ये	91,65	77,44	64,62	67,05
कापूस (रुई)	13,57	16,73	10,02	13,47
ऊस (गूळ)	27,64	11,56	11,52	10,20
तंबाखू	7	0,12	0,13	0,12

सूचना.—(१) कपाशीचे उत्पादन हे “हजार गाठीत” असून एक गाठ १७० किलोची आहे.

(२) उसाचे उत्पादन हे गुळाचे असून १९६४-६५ पासून ते कापणी झालेल्या क्षेत्रावर काढलेले आहे. पूर्वीचे उत्पादन आणेवारीवर आधारित आहे.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—Contd.

(Figures in thousand tonnes)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of Crop
17,06	15,70	11,49	16,81	16,06	Rabi Jowar
3,42	4,08	2,80	3,64	3,52	Wheat
0,05	0,02	0,03	0,08	0,07	Other Rabi Cereals
20,53	19,80	14,32	20,53	19,65	Total—Rabi Cereals
1,15	1,21	0,79	1,05	0,95	Gram
0,72	0,79	0,81	0,25	0,27	Other Rabi Pulses
1,87	2,00	1,60	1,30	1,22	Total—Rabi Pulses
22,40	21,80	15,92	21,83	20,87	Total—Rabi Foodgrains
66,35	67,50	46,92	59,52	66,35	Total—Foodgrains
15,17	13,25	10,51	11,31	13,62	Cotton (lint)
11,01	11,13	11,20	10,81	11,37	Sugarcane (Gur)
0,09	0,08	0,06	0,07	0,05	Tobacco

Note.— (i) The production of Cotton is in thousand bales of 170 Kg. each.

(ii) The production of Sugarcane is in terms of Gur and based on harvested area since 1964-65. Earlier production is based on annawari.

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८७-८८-चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकांचे नाव	१९६८-६९	६९-७०	७०-७१	७१-७२	७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७
1	1968-69	69-70	70-71	71-72	72-73	73-74	74-75	75-76	76-77
	11	12	13	14	15	16	17	18	19
रबी ज्वारी	13,98	12,98	6,70	8,02	4,07	15,30	15,49	12,22	17,54
गहू	4,13	3,88	4,40	4,96	2,51	5,47	7,54	11,99	9,13
इतर रबी तृणधान्ये	0,02	0,03	0,14	0,15	0,01	0,03	0,05	0,03	0,05
एकूण—रबी तृणधान्ये	18,13	16,89	11,24	13,13	6,59	20,80	23,08	24,24	26,72
हरभरा	1,18	0,95	0,87	1,32	0,49	1,29	1,44	1,81	1,32
इतर रबी डाळी	0,41	0,66	0,48	0,48	0,28	0,42	0,65	0,51	0,51
एकूण—रबी डाळी	1,59	1,61	1,35	1,80	0,77	1,71	2,09	2,32	1,83
एकूण—रबी अन्नधान्ये	19,72	18,50	12,59	14,93	7,36	22,51	25,17	26,56	28,55
एकूण—तृणधान्ये	59,13	56,53	47,37	42,63	26,84	61,77	67,90	78,68	85,72
एकूण—डाळी	8,44	8,35	6,77	5,93	4,20	8,68	11,10	11,68	10,43
एकूण—अन्नधान्ये	67,57	64,88	54,14	48,56	31,04	70,45	79,00	90,36	96,15
कापूस (रुई)	14,50	12,79	4,85	12,96	11,21	11,20	17,04	7,80	8,47
ऊस (गूळ)	15,08	16,17	16,41	14,29	14,49	15,44	20,33	22,19	24,45
तंबाखू	0,04	0,06	0,05	0,05	0,04	0,06	0,05	0,05	0,07

टीप.— १) कपाशीचे उत्पादन हे 'हजार गाठीत' असून एक गाठ १७० किलोची आहे. २) उसाचे उत्पादन हे गुळाचे असून १९६४-६५ पासून ते कापणी झालेल्या क्षेत्रावर काढलेले आहे. पूर्वीचे उत्पादन आणेवारीवर आधारित आहे. ३) सन १९८१-८२ ते १९८७-८८ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—Contd.

(Figures in thousand tonnes)

१९७९-८० 1979-80 20	८०-८१ 80-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	८७-८८ 87-88 28	Name of crops
19,05	15,68	16,18	13,90	15,82	18,36	12,71	9,82	20,61	Rabi Jowar
9,85	8,86	9,89	8,03	11,42	8,57	6,44	5,36	6,33	Wheat
17	12	0,31	0,41	0,35	68	52	28	35	Other Rabi Cereals
29,07	24,66	26,38	22,34	27,59	27,61	19,67	15,46	27,29	Total—Rabi Cereals
1,66	1,37	1,77	1,48	2,12	2,02	1,76	1,29	2,28	Gram
0,53	29	0,48	0,34	0,57	51	51	36	40	Other Rabi Pulses
2,19	1,66	2,25	1,82	2,69	2,53	2,27	1,65	2,68	Total—Rabi Pulses
31,26	26,32	28,63	24,16	30,28	30,14	21,94	17,11	29,97	Total—Rabi Foodgrains
92,11	86,46	95,34	82,53	96,93	86,22	76,15	61,69	96,51	Total—Cereals
10,68	8,25	10,39	9,63	12,58	11,14	11,64	9,75	14,13	Total—Pulses
1,02,79	94,71	1,05,73	92,16	1,09,51	97,36	87,79	71,44	1,10,64	Total—Foodgrains
16,42	12,24	14,65	16,26	8,14	14,67	19,90	8,89	14,82	Cotton (lint)
22,12	25,98	31,52	33,26	28,38	28,11	25,45	26,39	27,21	Sugarcane (Gur)
0,06	8	0,07	0,07	0,08	0,05	0,08	0,08	10	Tobacco

Note.— 1) The production of cotton is in 'Thousand bales' of 170 kg. each.

2) The production of sugarcane is based on harvested area since 1964-65 and earlier production is based on annawari.

3) Figures for the year 1981-82 to 1987-88 are provisional.

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव	सर्वसाधारण Normal	१९६०-६१	१९६१-६२	१९६२-६३
1	2	3	4	5
भुईमूग	4,63	8,00	7,82	8,07
उन्हाळी भुईमूग	1,35	—	—	—
जवस	54	0,53	0,54	0,48
सिरस व मोहरी	2	0,01	0,01	0,01
एरंडी	2	0,01	0,01	0,01
तीळ	50	0,28	0,23	0,28
कारळे	18	—	—	—
करडई	2,92	—	—	—
सूर्यफूल	1,23	—	—	—
सोयाबीन	10	—	—	—
एकूण—तेल पिके	11,49	—	—	—

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—*Contd.*

(Figures in thousand tonnes)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of Crop
7,81	8,40	4,73	4,53	6,43	Groundnut
—	—	—	—	—	Summer Groundnut
0,44	0,42	0,33	0,36	0,32	Linseed
0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	Rape and Mustard
0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	Castorseed
0,27	0,27	0,27	0,29	0,38	Sesamum
—	—	—	—	—	Nigerseeds
—	—	—	—	—	Safflower
—	—	—	—	—	Sunflower
—	—	—	—	—	Soyabean
—	—	—	—	—	Total Oil-seeds

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८७-८८—समाप्त

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव 1	१९६८-६९ 1968-69 11	६९-७० 69-70 12	७०-७१ 70-71 13	७१-७२ 71-72 14	७२-७३ 72-73 15	७३-७४ 73-74 16	७४-७५ 74-75 17	७५-७६ 75-76 18	७६-७७ 76-77 19
भुईमूग (खरीप)	.. 6,57	5,84	5,86	5,04	2,08	5,66	5,90	6,93	5,83
तीळ (खरीप)	.. 18	18	12	10	8	17	23	22	21
कारळे	.. 16	17	14	13	4	13	16	13	10
एरंडी	.. 1	1	1	1	1	1	2	1	3
सूर्यफूल
सोयाबीन
एकूण खरीप तेल पिके	.. 6,92	6,20	6,13	5,28	2,21	5,97	6,31	7,29	6,17
जवस	.. 32	35	31	39	30	44	73	59	57
करडई	.. 77	28	1,02	1,34	84	1,56	1,94	1,84	1,81
तीळ	.. 13	13	6	8	16	11	16	9	10
सिरस व मोहरी	.. 1	1	1	1	1	1	1	1	1
सूर्यफूल
एकूण रब्बी तेल पिके	.. 1,23	77	1,40	1,82	1,31	2,12	2,84	2,53	2,49
उन्हाळी भुईमूग
एकूण तेल पिके	.. 8,15	6,97	7,53	7,10	3,52	8,09	9,15	9,82	8,66

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—*Concl'd.*

(Figures in thousand tonnes)

७७-७८ 77-78 20	७९-८० 79-80 21	८०-८१ 80-81 22	८१-८२ 81-82 23	८२-८३ 82-83 24	८३-८४ 83-84 25	८४-८५ 84-85 26	८५-८६ 85-86 27	८६-८७ 86-87 28	८७-८८ 87-88 29	Name of Crops
5,81	5,43	4,06	4,35	4,19	5,26	5,73	4,22	3,77	5,28	Groundnut (Kh.)
28	23	21	19	28	32	34	31	35	44	Sesamum (Kh.)
11	16	15	24	14	20	23	21	11	26	Nigerseed
2	1	1	1	2	3	2	2	2	2	Castorseed
..	..	17	79	83	70	1,00	78	49	98	Sunflower
..	12	18	20	24	Soyabean
6,22	5,83	4,60	5,58	5,46	6,51	7,44	5,72	4,94	7,22	Total—Kharif Oil-seeds
70	63	40	58	52	65	62	54	39	56	Linseed
1,36	1,66	1,74	3,24	2,78	3,73	3,64	2,49	1,97	3,28	Safflower
13	11	4	13	19	19	18	19	14	20	Sesamum
1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	Rape and Mustard
..	..	3	13	32	39	70	57	35	98	Sunflower
2,20	2,41	2,23	4,10	3,83	4,98	5,16	3,81	2,86	5,03	Total—Rabi Oil-seeds
..	..	45	2,60	1,31	2,81	1,57	47	58	1,70	Summer Groundnut
8,42	8,24	7,28	12,28	10,60	14,30	14,17	10,00	8,38	13,95	Total—Oil-seeds

१०. महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरमध्ये)

पिके I	वर्षे Years			
	१९५१-५२ 1951-52 2	१९५२-५३ 1952-53 3	१९५३-५४ 1953-54 4	१९५४-५५ 1954-55 5
तांदूळ (एकूण)	822	873	982	996
गहू	367	319	394	467
खरीप ज्वारी } रबी ज्वारी }	435	389	469	566
वाजरी	222	149	272	262
इतर तृणधान्ये	468	497	523	567
एकूण तृणधान्ये	438	402	487	549
तूर	818	711	889	686
हरभरा	266	278	370	389
इतर कडधान्ये	245	209	295	273
एकूण कडधान्ये	382	335	443	382
एकूण अन्नधान्ये	426	389	478	514
ऊस	6879	6591	7154	7455
कापूस	89	67	77	74
भुईमूग	579	422	766	768

10. Average yield of Principal Crops in Maharashtra 1951-52 to 1987-88

(Average yield in kg./ha.)

वर्ष Years					Crops
१९५५-५६ 1955-56 6	१९५६-५७ 1956-57 7	१९५७-५८ 1957-58 8	१९५८-५९ 1958-59 9	१९५९-६० 1959-60 10	
1014	998	962	1097	1002	Rice (Total)
429	351	340	484	413	Wheat
406	745	578	572	546	Kharif Jowar
	370	487	528	442	Rabi Jowar
256	240	280	260	286	Bajri
535	579	554	549	527	Other Cereals
460	523	522	559	510	Total Cereals
723	651	606	631	539	Tur
374	337	302	316	305	Gram
244	1262	270	240	233	Other Pulses
379	362	352	343	313	Total Pulses
366	491	489	518	473	Total Foodgrains
7492	7698	7751	7638	7358	Sugarcane
48	84	90	86	49	Cotton
694	686	585	584	660	Groundnut

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९८७-८८

(आकडे किलो/हेक्टर)

पिके	१९६०-६१ 1960-61	६१-६२ 61-62	६२-६३ 62-63	६३-६४ 63-64
1	11	12	13	14
तांदूळ (एकूण)	1,054	1,145	945	1,120
खरीप ज्वारी	864	594	607	596
बाजरी	299	256	330	277
नाचणी	741	755	676	729
मका	697	717	666	678
कोद्रा	497	507	504	526
तूर	883	613	564	636
रबी ज्वारी	541	409	502	468
गहू	442	466	514	385
हरभरा	334	338	398	306
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	664	560	545	560
एकूण—रबी अन्नधान्ये	500	409	487	440
एकूण—अन्नधान्ये	598	498	522	513

10. Average Yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1987-88

(Figures in kg./ha.)

१९६४-६५ 1964-65 15	६५-६६ 65-66 16	६६-६७ 66-67 17	६७-६८ 67-68 18	६८-६९ 68-69 19	Crops
1,062	669	777	1,055	993	Rice (Total)
662	440	523	633	733	Kharif Jowar
275	202	231	273	314	Bajri
819	490	648	796	847	Ragi
655	624	597	769	682	Maize
486	469	455	584	500	Kodra
601	440	511	503	491	Tur
446	333	488	469	417	Rabi Jowar
460	336	433	425	492	Wheat
338	252	312	276	333	Gram
574	384	447	546	568	Total—Kharif Foodgrains
439	334	457	437	416	Total—Rabi Foodgrains
522	365	450	505	513	Total—Foodgrains

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९८७-८८—चालू
(आकडे किलो/हेक्टर)

पिके 1	१९६९-७० 1969-70 20	७०-७१ 70-71 21	७१-७२ 71-72 22	७२-७३ 72-73 23	७३-७४ 73-74 24	७४-७५ 74-75 25	७५-७६ 75-76 26	७६-७७ 76-77 27	७७-७८ 77-78 28
तांदूळ (एकूण)	.. 1032	1229	1041	568	1212	1079	1615	1362	1590
खरीप ज्वारी	.. 663	350	473	364	467	813	817	961	1111
बाजरी	.. 335	404	201	158	384	320	310	380	368
नाचणी	.. 577	855	807	428	963	857	895	813	763
मका	.. 659	559	607	470	813	742	1441	1893	1503
कोद्रा	.. 539	521	431	427	505	570	532	579	589
तूर	.. 465	432	452	360	517	612	604	461	515
रबी ज्वारी	.. 426	212	212	138	460	453	367	533	509
गहू	.. 463	542	506	353	567	796	1026	781	839
हरभरा	.. 274	281	305	188	367	350	404	313	309
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	.. 534	496	485	323	532	633	732	757	849
एकूण—रबी अन्नधान्ये	.. 421	279	275	180	464	501	517	562	558
एकूण—अन्नधान्ये	.. 496	420	392	272	509	636	653	686	743

टीप :- सन १९८१-८२ ते १९८७-८८ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

18. Average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1987-88—Contd.

(Figures in kg./ha.)

१९७९-८०	८०-८१	८१-८२	८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Crops
1979-80 29	80-81 30	81-82 31	82-83 32	83-84 33	84-85 34	85-86 35	86-87 36	87-88 37	
1125	1587	1607	1311	1617	1274	1416	1147	1250	Rice (Total)
1125	956	1074	1136	1049	1034	921	736	1309	Kharif Jowar
421	454	447	320	501	322	246	268	501	Bajri
915	945	1012	952	1056	1152	1178	674	978	Ragi
1669	1072	1705	1427	1638	1373	1335	928	1344	Maize
584	533	600	517	538	620	554	388	396	Kodra
603	495	605	586	666	640	597	490	686	Tur
538	448	458	368	441	497	339	283	558	Rabi Jowar
866	834	876	786	965	866	731	729	864	Wheat
384	335	383	339	428	396	329	268	408	Gram
822	798	872	835	879	770	758	618	896	Total—Kharif Foodgrains
590	512	533	443	546	558	405	350	588	Total—Rabi Foodgrains
734	692	743	677	752	688	623	523	783	Total—Foodgrains

Note.—Figures for the years 1981-82 to 1987-88 are provisional.

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(आकडे किलो/हक्टर)

पिके	१९६०-६१	६१-६२	६२-६३	६३-६४
१	१९६०-६१ १९६०-६१ २	६१-६२ ६१-६२ ३	६२-६३ ६२-६३ ४	६३-६४ ६३-६४ ५
कपाशी (रुई)	११४	६३	८६	९२
ऊस (गूळ)	७४३६	७४६१	७५४६	८०३८
भुईमूग	७३९	७००	७०५	६८७
तीळ	२१९	१९३	२१०	२१४
जवस	२२७	१२९	२१५	२०९
करडई	—	—	—	—
कारळे	—	—	—	—
उन्हाळी भुईमूग	—	—	—	—
सोयाबीन	—	—	—	—

10. Average Yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—Contd.

(Figures in kg./ha.)

१९६४-६५ 1964-65 6	६५-६६ 65-66 7	६६-६७ 66-67 8	६७-६८ 67-68 9	६८-६९ 68-69 10	Name of Crops
80	66	73	85	91	Cotton (lint)
9020	8444	9012	9023	9664	Sugarcane (Gur)
749	423	464	699	709	Groundnut
223	214	197	211	200	Sesamum
207	100	197	174	171	Linseed
—	—	—	—	199	Safflower
—	—	—	—	210	Nigerseed
—	—	—	—	—	Summer Groundnut
—	—	—	—	—	Soyabean

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९६०-६१ ते १९८७-८८—समाप्त

(आकडे किलो/हेक्टर)

पिके	१९६९-७० 1969-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	७२-७३ 72-73 14	७३-७४ 73-74 15	७४-७५ 74-75 16	७५-७६ 75-76 17	७६-७७ 76-77 18
कपाशी (रुई)	.. 78	30	87	75	81	116	58	67
ऊस (गूळ)	.. 9014	9837	9283	8814	8845	10103	9718	9834
भुईमूग	.. 650	649	604	254	746	737	810	644
तीळ	.. 204	155	152	180	186	225	207	194
जवस	.. 186	158	163	152	184	242	197	204
करडई	.. 75	252	252	229	357	386	388	355
कारळे	.. 210	169	164	51	137	151	128	94
उन्हाळी भुईमूग	.. -	-	-	-	-	-	-	-
सोयाबीन	.. -	-	-	-	-	-	-	-

टीप.- सन १९८१-८२ ते १९८७-८८ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

10. Average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—*Concl'd.*

(Figures in kg./ha.)

१९७७-७८ 1977-78 19	७९-८० 79-80 20	८०-८१ 80-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	८७-८८ 87-88 28	Crops
93	111	82	92	104	52	93	123	56	100	Cotton (lint)
10,460	9385	10060	10608	10210	9652	9606	9593	9427	9321	Sugarcane (Gur)
672	736	610	643	680	859	914	673	616	888	Groundnut
253	213	170	178	235	249	235	220	228	253	Sesamum
240	232	137	229	214	252	248	218	181	254	Linseed
275	338	363	598	507	657	596	402	338	463	Safflower
119	174	185	239	164	213	234	212	124	215	Nigerseed
—	—	1529	1753	1331	1423	1432	1269	1401	1483	Summer Groundnut
—	—	—	—	—	—	330	318	362	321	Soyabean

Note :- Figures for the years 1981-82 to 1987-88 are provisional.

११. (अ) महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकाखालील क्षेत्राची
जिल्हानिहाय माहिती १९८६-८७

(क्षेत्र '००' हेक्टरमध्ये)

जिल्हा	खरीप पिके Kharif Crops					
	खरीप अन्नधान्ये Kh. Foodgrains	खरीप तेलबिया Kh. Oil-seeds	कापूस Cotton	ऊस Sugarcane	खरीप पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Kh. crops	
1	2	3	4	5	6	
१ वृहन्मुंबई	
२ ठाणे	..	1950	60	..	2010	
३ रायगड	..	1768	29	..	1797	
४ रत्नागिरी	..	1294	103	..	1397	
५ सिध्दुर्ग	..	885	8	..	893	
एकूण कोकण विभाग	..	5897	200	..	6097	
६ नासिक	..	5613	548	38	256	6455
७ घुळे	..	4658	997	599	105	6359
८ जळगाव	..	5239	773	1861	99	7972
एकूण नासिक विभाग	..	15510	2318	2498	460	20786
९ अहमदनगर	..	3765	210	7	546	4528
१० पुणे	..	3600	565	4	342	4511
११ सोलापूर	..	860	215	32	232	1339
एकूण पुणे विभाग	..	8225	990	43	1120	10378

**11. (A) Districtwise Area sown under principal Kharif, Rabi and Summer crops
in Maharashtra State 1986-87**

(Area in '00' hectares)

रब्बी पीके Rabi Crops		रब्बी पिका- खालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Rabi crops	उन्हाळी पीके Summer Crops				उन्हाळी पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Sm. crops	पिकाखालील एकूण लाग- वडीचे क्षेत्र Total area sown under principal crops	District
रब्बी अन्नधान्ये Rabi Food- grains	रब्बी तेलविया Rabi Oil- seeds		भात Rice	भुईमूग Gr.nut	सूर्यफूल Sunflower	मूग Moog			
7	8	9	10	11	12	13	14	15	
..	Gr. Bombay
69	6	75	16	3	..	1	20	2105	Thane
181	..	181	73	3	..	9	85	2063	Raigad
50	1	51	7	4	11	1459	Ratnagiri
90	1	91	66	22	..	1	89	1073	Sindhudurg
390	8	398	162	32	..	11	205	6700	Total Konkan Division
1615	17	1632	..	7	7	8094	Nasik
1181	15	1196	..	37	..	2	39	7594	Dhule
952	81	1033	..	37	2	..	39	9044	Jalgaon
3748	113	3861	..	81	2	2	85	24732	Total Nasik Division
6201	883	7084	..	7	3	1	11	11623	Ahmednagar
5734	469	6203	..	10	1	..	11	10725	Pune
8297	796	9093	3	71	23	2	99	10531	Solapur
20232	2148	22380	3	88	27	3	121	32879	Total Pune Division

११. (अ) महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकाखालील क्षेत्राची
जिल्हानिहाय माहिती १९८६-८७

(क्षेत्र '००' हेक्टरमध्ये)

जिल्हा	खरीप पिके Kharif Crops					खरीप पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Kh. crops
	खरीप अन्नधान्ये Kh. Foodgrains	खरीप तेलबिया Kh. Oil-seeds	कापूस Cotton	ऊस Sugarcane		
1	2	3	4	5	6	
१२ सातारा ..	3152	710	20	247	4129	
१३ सांगली ..	3092	560	9	232	3893	
१४ कोल्हापूर ..	2098	664	3	542	3307	
एकूण कोल्हापूर विभाग ..	8342	1934	32	1021	11329	
१५ औरंगाबाद ..	3395	200	520	69	4184	
१६ जालना ..	2886	152	1240	47	4125	
१७ परभणी ..	4120	334	2475	47	6976	
१८ बीड ..	3734	437	323	61	4555	
१९ नांदेड ..	3914	257	2149	48	6368	
२० उस्मानाबाद ..	2137	651	..	55	2843	
२१ लातूर ..	3610	1153	252	54	5069	
एकूण औरंगाबाद विभाग ..	23596	3184	6959	381	34120	

**11. (A) Districtwise area sown under Principal Kharif, Rabi and Summer crops
in Maharashtra State 1986-87**

(Area in '00' hectares)

रब्बी पीके Rabi Crops		रब्बी पिका- खालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Rabi crops	उन्हाळी पीके Summer Crops				उन्हाळी पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Sm. crops	पिकाखालील एकूण लाग- वडीचे क्षेत्र Total area sown under principal crops	District
रब्बी अन्नधान्ये Rabi Food- grains	रब्बी तेलविया Rabi Oil- seeds		भात Rice	भुईमूग Gr.nut	सूर्यफूल Sunflower	मूग Moog			
7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1990	43	2033	..	16	..	1	17	6179	Satara
1726	109	1835	..	2	..	1	3	5731	Sangli
539	..	539	7	9	..	1	17	3863	Kolhapur
4255	152	4407	7	27	..	3	37	15773	Total Kolhapur Division
2699	843	3542	..	3	3	7729	Aurangabad
1724	728	2452	..	1	1	..	2	6579	Jalna
2563	932	3495	..	15	5	..	20	10491	Parbhani
2810	986	3796	..	8	5	..	13	8364	Beed
689	152	841	..	22	11	..	33	7242	Nanded
2133	782	2915	..	1	3	..	4	5762	Osmanabad
655	517	1172	1	..	1	6242	Latur
13273	4940	18213	..	50	26	..	76	52409	Total A'bad Division

११. (अ) महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकांखालील क्षेत्राची
जिल्हानिहाय माहिती १९८६-८७

(क्षेत्र '००' हेक्टरमध्ये)

जिल्हा	खरीप पिके Kharif Crops					खरीप पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Kh. crops
	खरीप अन्नधान्ये Kh. Foodgrains	खरीप तेलबिया Kh. Oil-seeds	कापूस Cotton	ऊस Sugarcane		
1	2	3	4	5	6	
२२ बुलढाणा ..	3821	382	2595	8	6806	
२३ अकोला ..	4709	210	3754	2	8675	
२४ अमरावती ..	3367	452	3697	7	7523	
२५ यवतमाळ ..	3716	247	4379	16	8358	
एकूण अमरावती विभाग ..	15613	1291	14425	33	31362	
२६ वर्धा ..	1626	335	1752	..	3713	
२७ नागपूर ..	2248	554	642	..	3444	
२८ भंडारा ..	3141	44	3185	
२९ चंद्रपूर ..	2176	127	575	..	2878	
३० गडचिरोली ..	1377	11	1388	
एकूण नागपूर विभाग ..	10568	1071	2969	..	14608	
एकूण महाराष्ट्र राज्य ..	87751	10988	26926	3015	128680	

**11. (A) Districtwise Area sown under principal Kharif, Rabi and summary crops
in Maharashtra State 1986-87**

(Area in '00' hectares)

रब्बी पिके Rabi crops		रब्बी पिका- खालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Rabi crops	उन्हाळी summer crops				उन्हाळी पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Sm. crops	पिकाखालील एकूण लाग- वडीचे क्षेत्र Total area Sown under principal crops	District
रब्बी अन्नधान्ये Rabi food- grains	रब्बी तेलबिया Rabi Oil seeds		भात Rice	भुईमूग Gr. nut	सूर्यफूल sunflower	मूग Moog			
7	8	9	10	11	12	13	14	15	
226	556	782	..	22	20	..	42	7630	Buldhana
555	258	813	..	27	12	..	39	9527	Akola
550	75	625	..	4	4	8152	Amravati
227	57	284	..	65	7	..	72	8714	Yavatmal
1558	946	2504	..	118	39	..	157	34023	Total Amravati Division
351	167	518	..	11	11	4242	Wardha
1446	495	1941	..	4	..	1	5	5390	Nagpur
1038	269	1307	53	4	..	5	62	4554	Bhandara
2077	628	2705	7	1	8	5591	Chandrapur
497	82	579	12	12	1979	Gadchiroli
5409	1641	7050	72	20	..	6	98	21756	Total Nagpur Division
48865	9948	58813	244	416	94	25	779	188272	Total Maharashtra State

११ (ब) महाराष्ट्र राज्याचे सन १९८०-८१ चे जिल्हानिहाय खरीप व रब्बी पिकाखालील क्षेत्र
 11 (B) Districtwise gross cropped area and its break up into Kharif and Rabi 1980-81

(क्षेत्र '००' हे.) (Area in '00' ha.)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हा	एकूण पिका- खालील क्षेत्र Total cropped area	खरीप पिका- खालील क्षेत्र Kharif cropped area	टक्केवारी %	रब्बी पिका- खालील क्षेत्र Rabi cropped area	टक्केवारी %	District
1	2	3	4	5	6	7	
१	बृहन्मुंबई	65	65	100	Gr. Bombay
२	ठाणे	2760	2733	99	27	1	Thane
३	रायगड	2203	2053	93	150	7	Raigad
४	रत्नागिरी	3569	3355	94	214	6	Ratnagiri
५	नासिक	9944	7798	78	2146	22	Nasik
६	धुळे	7794	6228	80	1566	20	Dhule
७	जळगाव	9065	8061	89	1004	11	Jalgaon
८	अहमदनगर	12709	5203	41	7506	59	A'nagar
९	पुणे	11004	5748	52	5256	48	Pune
१०	सातारा	6598	4585	69	2013	31	Satara
११	सांगली	6576	4917	75	1659	25	Sangli
१२	सोलापूर	12657	3510	28	9147	72	Solapur
१३	कोल्हापूर	4456	4173	94	283	6	Kolhapur
१४	औरंगाबाद	13617	7331	54	6286	46	A'bad

११ (ब) महाराष्ट्र राज्याचे सन १९८०-८१ चे जिल्हानिहाय खरीप व रब्बी पिकाखालील क्षेत्र
 11 (B) Districtwise gross cropped area and its break up into Kharif and Rabi 1980-81
 (क्षेत्र '००' हे.) (Area in '00' ha.)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हा	एकूण पिका- खालील क्षेत्र Total cropped area	खरीप पिका- खालील क्षेत्र Kharif cropped area	टक्केवारी %	रब्बी पिका- खालील क्षेत्र Rabi cropped area	टक्केवारी %	District
1	2	3	4	5	6	7	
१५	परभणी	11581	7443	64	4138	36	Parbhani
१६	बीड	8243	4540	55	3703	45	Beed
१७	नांदेड	7703	6487	84	1216	16	Nanded
१८	उस्मानाबाद	12113	7898	65	4215	35	Osmanabad
१९	बुलढाणा	7712	6534	85	1178	15	Buldhana
२०	अकोला	8373	7617	91	756	9	Akola
२१	अमरावती	7481	6867	92	614	8	Amravati
२२	यवतमाळ	8226	7875	96	351	4	Yavatmal
२३	वर्धा	4397	3785	86	612	14	Wardha
२४	नागपूर	5600	3772	67	1828	33	Nagpur
२५	भंडारा	4640	3255	70	1385	30	Bhandara
२६	चंद्रपूर	7338	3979	54	3359	46	Chandrapur
एकूण महाराष्ट्र राज्य		196424	135812	69	60612	31	Total—Mah. State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	तांदूळ Rice (Total)					गहू Wheat				
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१	वृहन्मुंबई	1606	1400
२	ठाणे	2026	1788	1683	1128	1868
३	रायगड	1794	2140	1730	1719	2052
४	रत्नागिरी	1967	2105	1856	1206	2051
५	सिंधुदुर्ग	1546	1764	1741	1686	1817
	एकूण कोकण विभाग	1863	1955	1739	1433	1950
६	नाशिक	1368	1121	750	541	865	776	776	655	659	832
७	धुळे	799	912	360	331	508	1276	1032	726	300	880
८	जळगाव	1675	1573	507	571	788	1079	1000	769	781	986
	एकूण नाशिक विभाग	1212	1099	587	466	726	985	892	700	724	890
९	अहमदनगर	1735	1406	955	1014	1286	1308	1200	1111	974	1050
१०	पुणे	1614	1367	1131	1008	1296	1226	1164	969	1022	1214
११	सोलापूर	1600	1475	314	1174	808	1187	822	778	872	959
	एकूण पुणे विभाग	1626	1377	1074	1014	1275	1251	1082	967	963	1084

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

खरीप ज्वारी Kharif Jowar					रबी ज्वारी Rabi Jowar					Districts
८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
..	Greater Bombay
..	Thane
..	Raigad
..	Ratnagiri
..	Sindhudurg
..	Total Kokan Division
987	1222	729	624	986	413	349	261	156	478	Nasik
1174	997	492	705	976	707	645	520	451	635	Dhule
1374	1095	836	1082	1606	1035	1033	619	646	992	Jalgaon
1286	1080	734	941	1384	688	628	463	392	700	Total Nasik Division
1371	1064	905	1258	1372	418	626	286	180	499	Ahmednagar
1486	1438	963	1187	1233	430	537	321	268	534	Pune
1695	1132	1257	720	1027	342	401	233	202	466	Solapur
1480	1270	993	1126	1222	389	508	273	214	496	Total Pune Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे 2	तांदूळ Rice (Total)					गहू Wheat				
		१९८३-८४ 1983-84 3	८४-८५ 84-85 4	८५-८६ 85-86 5	८६-८७ 86-87 6	८७-८८ 87-88 7	८३-८४ 83-84 8	८४-८५ 84-85 9	८५-८६ 85-86 10	८६-८७ 86-87 11	८७-८८ 87-88 12
१२	सातारा	1709	1933	1784	1242	1781	1192	1314	836	738	1063
१३	सांगली	1912	1957	2109	1389	1880	908	734	704	512	949
१४	कोल्हापूर	2167	2281	2401	1749	1924	1278	1084	1059	980	1326
एकूण कोल्हापूर विभाग		2027	2163	2219	1587	1884	1084	1034	852	727	1110
१५	औरंगाबाद	851	628	353	296	440	988	494	368	661	858
१६	जालना	974	474	645	379	370	885	708	718	744	933
१७	परभणी	957	536	678	615	645	864	881	671	596	758
१८	बीड	938	677	538	254	415	654	686	539	391	845
१९	नांदेड	1096	606	696	423	367	657	732	660	467	735
२०	उस्मानाबाद	967	638	423	147	435	979	809	502	407	828
२१	लातूर	779	500	363	34	361	822	665	678	288	980
एकूण औरंगाबाद विभाग		958	574	561	331	448	837	722	602	541	836

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

खरीफ ज्वारी Kharif Jowar					रब्बी ज्वारी Rabi Jowar					Districts
१९८३-८४ 1983-84 13	८४-८५ 84-85 14	८५-८६ 85-86 15	८६-८७ 86-87 16	८७-८८ 87-88 17	८३-८४ 83-84 18	८४-८५ 84-85 19	८५-८६ 85-86 20	८६-८७ 86-87 21	८७-८८ 87-88 22	
1566	1577	1030	1392	1524	585	715	667	509	728	Satara
1919	1037	1069	945	1592	416	477	179	204	501	Sangli
2362	2211	1687	1900	2146	396	508	358	338	589	Kolhapur
1867	1420	1156	1253	1660	514	611	457	373	622	Total Kolhapur Division
1127	575	424	964	1232	303	189	183	195	642	Aurangabad
1271	788	748	1035	1104	571	456	519	350	673	Jalana
719	917	747	541	965	393	638	450	530	678	Parbhani
727	935	589	424	1117	466	473	310	340	668	Beed
343	1172	807	506	1240	479	669	529	425	510	Nanded
819	1029	518	209	1142	618	595	365	269	557	Osmanabad
622	1069	732	214	1255	536	720	545	91	759	Latur
677	999	698	480	1156	557	465	354	324	642	Total Aurangabad Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	तांदूळ Rice (Total)					गहू Wheat					
		१९८३-८४ 1983-84 3	८४-८५ 84-85 4	८५-८६ 85-86 5	८६-८७ 86-87 6	८७-८८ 87-88 7	८३-८४ 83-84 8	८४-८५ 84-85 9	८५-८६ 85-86 10	८६-८७ 86-87 11	८७-८८ 87-88 12	
२२	बुलढाणा	..	867	518	370	308	470	964	826	631	720	743
२३	अकोला	..	803	438	727	688	578	870	846	708	758	815
२४	अमरावती	..	748	436	646	539	592	1006	933	688	786	786
२५	यवतमाळ	..	824	392	547	587	572	1152	862	847	921	790
	एकूण अमरावती विभाग	..	795	430	610	564	558	974	879	711	796	792
२६	वर्धा	..	852	495	1030	674	241	1264	1015	921	857	782
२७	नागपूर	..	1330	469	1647	1412	873	792	897	689	785	809
२८	भंडारा	..	1544	679	1358	1180	498	714	491	522	519	474
२९	चंद्रपूर	..	1749	880	1172	926	777	658	475	559	549	579
३०	गडचिरोली	..	1448	619	1277	970	826	597	446	563	479	574
	एकूण नागपूर विभाग	..	1545	714	1312	1085	680	840	771	670	693	620
	एकूण महाराष्ट्र राज्य	..	1617	1274	1416	1147	1250	965	866	731	729	864

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

खरीप ज्वारी Kharif Jowar					रबी ज्वारी Rabi Jowar					Districts
८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1534	846	1193	1052	1596	465	340	548	474	464	Buldhana
975	916	980	621	1530	465	340	548	Akola
1234	1155	1249	796	1281	Amravati
1067	1149	1307	808	1339	Yavatmal
1192	1009	1156	803	1449	465	340	548	474	464	Total Amravati Division
951	1104	1173	399	947	465	340	548	474	464	Wardha
730	614	823	842	1022	570	310	461	385	454	Nagpur
414	356	402	307	588	734	356	419	403	370	Bhandara
656	638	847	553	873	393	340	631	503	446	Chandrapur
..	325	391	437	576	677	Gadchiroli
800	799	953	627	968	466	341	547	473	464	Total Nagpur Division
1049	1034	921	736	1309	441	497	339	283	558	Total Maharashtra State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं Sr.No.	जिल्हे	बाजरी Bajri					इतर तृणधान्ये Other Cereals					
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
१	बृहन्मुंबई	
२	ठाणे	981	793	964	574	743	
३	रायगड	864	838	858	548	778	
४	रत्नागिरी	} 860	1005	887	591	912	
५	सिंधुदुर्ग		1041	866	474	993	
	एकूण कोकण विभाग	886	927	895	665	843	
६	नाशिक	..	422	245	183	192	513	999	923	940	503	675
७	धुळे	..	823	564	194	380	590	739	878	501	374	1405
८	जळगाव	..	657	554	420	493	1269	1125	1556	1222	1400	821
	एकूण नाशिक विभाग	558	376	232	301	683	900	911	743	453	995
९	अहमदनगर	..	491	307	131	140	216	980	846	782	744	861
१०	पुणे	..	491	330	335	345	349	1282	1097	1139	768	783
११	सोलापूर	..	473	280	119	236	248	1248	1298	1442	1111	801
	एकूण पुणे विभाग	490	314	202	221	262	1207	1105	1141	835	809

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

एकूण तृणधान्ये Total Cereals					तूर Tur					Districts
१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1667	1400	Greater Bombay
1875	1637	1563	1030	1665	326	400	581	350	149	Thane
1660	1926	1585	1525	1831	421	421	526	400	444	Raigad
1477	1635	1447	957	1543	366	333	Ratnagiri
	1666	1573	1514	1701	250	421	500	Sindhudurg
1654	1728	1544	1244	1693	348	421	561	354	369	Total Konkan Division
623	505	393	322	608	772	818	696	603	636	Nasik
919	772	409	487	813	864	800	624	603	636	Dhule
1125	946	688	841	1364	831	878	869	606	636	Jalgaon
854	705	484	525	902	832	794	751	605	636	Total Nasik Division
550	577	307	234	457	537	506	300	125	299	Ahmednagar
650	639	465	432	612	776	657	300	262	433	Pune
448	455	288	254	498	464	382	157	181	367	Solapur
547	557	350	305	518	512	452	257	175	351	Total Pune Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरो उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr.No.	जिल्हे	वाजरी Bajri					इतर तुणधान्ये Other Cereals				
		१९८३-८४ 1983-84 3	८४-८५ 84-85 4	८५-८६ 85-86 5	८६-८७ 86-87 6	८७-८८ 87-88 7	८३-८४ 83-84 8	८४-८५ 84-85 9	८५-८६ 85-86 10	८६-८७ 86-87 11	८७-८८ 87-88 12
१२	सातारा	.. 352	243	166	192	418	927	1186	1303	919	828
१३	सांगली	.. 292	154	346	151	328	1123	1117	1522	1362	878
१४	कोल्हापूर	.. 228	176	154	500	279	1011	1046	1176	996	1105
एकूण कोल्हापूर विभाग		.. 325	203	247	173	380	1014	1086	1258	1041	990
१५	औरंगाबाद	.. 529	232	355	286	593	1694	1620	1297	423	435
१६	जालना	.. 568	377	278	481	740	1708	1714	1400	409	815
१७	परभणी	.. 515	303	283	343	573	967	850	743	813	833
१८	बीड	.. 543	381	346	309	468	500	841	750	566	793
१९	नांदेड	.. 583	300	222	400	318	568	469	452	471	643
२०	उस्मानाबाद	.. 381	313	218	194	788	} 619	527	575	636	679
२१	लातूर	.. 568	317	185	165	532		573	612	251	718
एकूण औरंगाबाद विभाग		.. 528	309	322	318	567	763	763	702	550	649

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

एकूण तृणधान्ये Total Cereals					तूर Tur					Districts
८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
870	941	757	717	920	838	696	817	350	351	Satara
996	679	678	556	923	852	683	705	300	351	Sangli
1755	1786	1763	1484	1693	881	784	905	400	351	Kolhapur
1106	1028	945	818	1078	854	744	790	336	351	Total Kop. Divn.
633	280	277	340	698	447	406	118	160	431	Aurangabad
	565	561	587	816	574	436	330	335	620	Jalna
625	770	607	542	805	605	698	734	527	714	Parbhani
559	566	395	356	722	574	398	363	287	443	Beed
472	997	745	487	1072	485	516	639	320	889	Nanded
677	737	435	268	750	662	474	249	117	564	Osmanabad
	998	647	197	1059	559	620	422	189	628	Latur
608	658	501	398	823	569	526	435	286	624	Total A'bad Divn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr.No.	जिल्हे	बाजरी Bajri					इतर तृणधान्ये Other Cereals				
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
२२	बुलढाणा ..	585	308	337	351	523	861	1700	1667	556	524
२३	अकोला ..	500	310	333	376	581	750	1667	800	615	708
२४	अमरावती ..	407	310	270	325	450	341	574	500	421	466
२५	यवतमाळ ..	551	311	340	375	625	1000	1500	1500	..	500
एकूण अमरावती विभाग		523	316	328	359	555	523	924	789	472	509
२६	वर्धा ..	343	333	167	260	318	500	..
२७	नागपूर ..	343	400	250	260	318	500	1500	500	600	..
२८	भंडारा	270	568	696	235	341
२९	चंद्रपूर	}	582	375	1000	692	440
३०	गडचिरोली							842	1000	647	636
एकूण नागपूर विभाग ..		343	364	200	260	318	484	730	877	563	473
एकूण महाराष्ट्र राज्य ..		501	322	246	268	501	943	960	928	655	867

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

एकूण तृणधान्ये Total Cereals					तूर Tur					Districts
१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1397	828	1088	993	1489	531	628	799	508	799	Buldhana
948	891	938	632	1437	752	682	644	681	924	Akola
1123	1052	1091	764	1133	822	886	993	818	920	Amravati
1049	1076	1217	790	1256	705	808	773	865	757	Yavatmal
1125	960	1074	780	1337	711	706	803	739	852	Total Amravati Dn.
1008	1043	1108	504	863	1263	1195	916	824	1069	Wardha
784	646	834	827	817	690	658	508	486	465	Nagpur
1392	638	1215	1067	480	643	656	481	458	692	Bhandara
1048	602 583	880 1112	699 888	850 791	608	648 656	399 481	377 458	618 692	{ Chandrapur Gadchiroli
1071	673	1015	833	698	862	833	626	581	691	Total Nagpur Dn.
836	762	678	570	870	666	640	597	490	686	Total Mah. State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	हरभरा Gram					इतर डाळी Other Pulses				
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85*	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१	वृहन्मुंबई
२	ठाणे	430	406	278	265	360	266	270	309	322	495
३	रायगड	430	406	278	265	410	233	282	308	239	367
४	रत्नागिरी	234	250	304	250	371
५	सिंधुदुर्ग	244	362	278	302
एकूण कोकण विभाग ..		430	417	278	265	364	246	270	314	278	397
६	नाशिक	423	415	334	268	354	335	350	264	308	307
७	धुळे	520	493	315	249	552	353	417	325	406	383
८	जळगाव	731	546	305	399	556	461	296	411	459	476
एकूण नाशिक विभाग ..		519	464	322	297	472	410	347	352	407	406
९	अहमदनगर	505	552	388	262	476	364	333	234	285	217
१०	पुणे	567	541	375	307	497	285	284	276	254	253
११	सोलापूर	433	274	168	174	560	268	253	205	223	243
एकूण पुणे विभाग ..		503	456	314	250	570	293	277	236	259	240

* टीप :- इतर डाळीमध्ये मूग व उडीद या पिकांचा समावेश आहे.

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

उडीद Udid					मूग Mung					Districts
१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
1983-84	84-85	85-86	86-87	88-87	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
..	Greater Bombay
348	205	395	462	623	500	500	300	333	412	Thane
294	250	379	300	623	200	231	275	375	300	Raigad
353	200	353	312	623	222	..	500	Ratnagiri
..		250	444	333	623	500	..	250
338	221	384	377	623	217	250	297	333	364	Total Kokan Division
301	279	249	295	525	299	576	250	419	478	Nasik
365	279	259	451	597	343	573	433	437	391	Dhule
503	279	392	480	498	486	308	450	450	527	Jalgaon
462	279	343	450	476	419	436	427	443	463	Total Nasik Division
357	250	197	242	243	372	305	250	376	244	Ahmednagar
263	205	197	333	243	356	300	200	366	305	Pune
222	176	197	..	243	352	303	206	154	319	Solapur
270	200	197	293	243	361	303	224	362	269	Total Pune Division

* Note :- Other pulses include Udid and Mung crops.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	हरभरा Gram					इतर डाळी Other Pulses				
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१२	सातारा	380	598	435	354	416	256	261	258	286	315
१३	सांगली	413	387	233	209	379	349	338	337	238	277
१४	कोल्हापूर	527	470	492	520	595	349	336	335	245	321
एकूण कोल्हापूर विभाग ..		435	483	389	355	428	310	305	305	259	300
१५	औरंगाबाद	302	232	293	195	405	367	288	221	200	432
१६	जालना	478	291	415	194	401		288	253	304	412
१७	परभणी	310	312	363	267	363	301	259	355	257	413
१८	बीड	326	291	286	237	436	337	272	302	276	392
१९	नांदेड	272	300	290	230	308	217	267	406	321	492
२०	जस्मानाबाद	562	396	288	134	392	298	239	279	111	571
२१	लातूर	436	375	345	62	392		238	301	140	591
एकूण औरंगाबाद विभाग ..		391	321	319	191	387	317	267	305	246	455

12. Districtwise average yield of Principal Crop in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

उडीद Udid					मूग Mung					Districts
८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
257	271	261	500	499	256	308	261	436	518	Satara
352	271	338	347	496	400	286	338	429	502	Sangli
357	294	342	353	..	333	250	342	500	502	Kolhapur
304	274	295	426	500	289	300	278	440	513	Total Kolhapur Divn.
350	134	203	144	240	394	307	190	234	543	Aurangabad
		250	382	362		307	200	302	530	Jalna
252	137	400	171	311	353	307	350	162	501	Parbhani
297	135	250	305	463	405	307	318	240	448	Beed
101	194	350	330	459	280	304	459	331	526	Nanded
328	197	316	97	575	250	304	216	120	604	Osmanabad
		283	54	695		304	383	87	678	Latur
287	171	317	192	458	345	306	315	239	529	Total Aurangabad Divn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे 2	हरभरा Gram					इतर डाळी Other Pulses				
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
२२	बुलढाणा	418	454	411	221	330	333	197	572	319	338
२३	अकोला	327	396	289	242	378	283	167	438	287	453
२४	अमरावती	430	427	296	282	306	283	218	463	317	283
२५	यवतमाळ	344	426	426	365	298	302	161	368	283	366
	एकूण अमरावती विभाग	380	422	329	262	339	304	184	476	302	371
२६	वर्धा	320	353	362	362	355	182	264	269	308	363
२७	नागपूर	381	384	324	471	252	226	271	331	303	288
२८	भंडारा	387	527	348	392	218	207	294	277	261	296
२९	चंद्रपूर	343	240	313	297	245	226	263	301	267	243
३०	गडचिरोली	325	250	478	290	281		230	287	277	251
	एकूण नागपूर विभाग	363	375	346	399	260	215	266	292	274	277
	एकूण महाराष्ट्र राज्य	428	396	329	268	408	322	273	342	297	384

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

उडीद Udid					मूग Mung					Districts
८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
393	128	609	325	340	300	231	223	316	374	Buldhana
277	128	493	397	532	301	231	367	230	424	Akola
250	124	400	394	199	299	231	529	308	340	Amravati
299	126	500	307	337	298	151	300	266	399	Yavatmal
315	128	521	350	375	300	215	454	279	391	Total Amravati Division
214	200	286	543	410	148	300	300	200	419	Wardha
278	222	364	469	789	154	295	300	400	353	Nagpur
206	291	275	261	300	189	267	263	294	300	Bhandara
274	287	290	297	250	126	292	354	327	250	Chandrapur
..	207	417	341	250	..	308	292	273	..	Gadchiroli
233	268	301	340	337	142	295	320	291	367	Total Nagpur Division
348	198	384	324	448	335	310	364	306	460	Total Maharashtra State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार सरासरी हेक्टरी उत्पन्न १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

जिल्हे	एकूण कडधान्ये Total Pulses					एकूण अन्नधान्ये Total Foodgrain					Districts
	१९८३-८४ 1983-84 1	८४-८५ 84-85 2	८५-८६ 85-86 3	८६-८७ 86-87 4	८७-८८ 87-88 5	८३-८४ 83-84 6	८४-८५ 84-85 7	८५-८६ 85-86 8	८६-८७ 86-87 9	८७-८८ 87-88 10	
१ वृ. मुंबई	1667	1400	Gr. Bombay
२ ठाणे	285	295	349	321	334	1697	1434	1407	965	1562	Thane
३ रायगड	277	307	329	262	381	1541	1763	1493	1431	1732	Raigad
४ रत्नागिरी	235	250	304	250	365	1402	1591	1387	928	1483	Ratnagiri
५ सिंधुदुर्ग		267	373	278	302		1600	1515	1469	1627	
कोकण वि.	269	293	340	287	389	1537	1594	1446	1180	1606	Konkan Dn.
६ नाशिक	380	392	315	312	342	588	489	383	321	569	Nasik
७ धुळे	407	461	351	404	430	795	700	395	466	716	Dhule
८ जळगाव	492	354	443	465	504	892	773	621	733	1133	Jalgaon
नाशिक वि.	445	398	381	404	438	752	639	463	458	800	Nasik Dn.
९ अ. नगर	458	482	331	257	350	545	572	308	236	449	Ahmednagar
१० पुणे	440	425	343	273	358	631	618	456	417	590	Pune
११ सोलापूर	374	291	178	194	385	438	436	279	249	487	Solapur
पुणे वि.	413	380	276	244	365	534	541	345	300	505	Pune Dn.

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in Kg. per hectare)

जिल्हे	एकूण कडधान्ये Total pulses					एकूण अन्नधान्ये Total foodgrains					Districts
	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
१२ सातारा	351	392	368	312	344	801	866	703	661	829	Satara
१३ सांगली	429	398	366	239	317	900	633	626	504	815	Sangli
१४ कोल्हापूर	534	504	486	394	419	1613	1614	1564	1328	1545	Kolhapur
कोल्हापूर वि.	417	416	393	298	342	1006	939	860	741	962	Kolhapur Dn.
१५ औरंगाबाद	393	299	218	190	424	574	284	265	310	645	Aurangabad
१६ जालना	..	317	283	302	454	..	487	470	496	700	Jalna
१७ परभणी	373	362	447	327	476	544	628	553	468	688	Parbhani
१८ बीड	416	320	318	274	496	538	528	381	341	664	Beed
१९ नांदेड	312	354	463	310	609	433	835	671	446	958	Nanded
२० उस्मानाबाद	470	380	271	120	523	620	638	388	230	690	Osmanabad
२१ लातूर	..	413	352	150	577	..	754	555	182	903	Latur
औरंगाबाद वि.	403	351	344	250	494	557	578	459	359	735	Aurangabad Dn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार सरासरी हेक्टरी उत्पन्न १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

जिल्हे	एकूण कडधान्ये Total Pulses					एकूण अन्नधान्ये Total Foodgrains					Districts
	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
२२ बुलढाणा	394	354	625	362	460	1043	641	908	729	1066	Buldhana
२३ अकोला	432	385	491	413	583	768	716	780	549	1094	Akola
२४ अमरावती	587	490	691	528	541	970	872	948	673	898	Amravati
२५ यवतमाळ	540	539	590	588	557	911	912	1012	717	1000	Yavatmal
अमरावती वि.	471	430	592	464	538	916	778	902	658	1021	Amravati Dn.
२६ वर्धा	852	838	715	657	745	970	989	1005	547	827	Wardha
२७ नागपूर	521	505	431	449	371	733	616	749	742	701	Nagpur
२८ भंडारा	263	401	313	322	338	1151	608	1065	969	458	Bhandara
२९ चंद्रपूर	287	326	320	290	325	911	547	766	615	383	Chandrapur
३० गडचिरोली		244	329	285	269		540	1010	816	711	
नागपूर वि.	423	481	414	406	418	941	637	898	752	638	Nagpur Dn.
मह. राज्य	425	393	407	344	466	752	688	623	523	783	Mah. State

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे 2	ऊस (गूळ) Sugarcane (Gur)					कापूस (रई) Cotton (Lint)					Districts
		१९८३-८४ 1983-84 3	८४-८५ 84-85 4	८५-८६ 85-86 5	८६-८७ 86-87 6	८७-८८ 87-88 7	८३-८४ 83-84 8	८४-८५ 84-85 9	८५-८६ 85-86 10	८६-८७ 86-87 11	८७-८८ 87-88 12	
१	बृहन्मुंबई	Gr. Bombay
२	ठाणे	Thane
३	रायगड	Raigad
४	रत्नागिरी	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	Sindhudurg
	कोकण वि.	Kokan Dn.
६	नाशिक	9785	11491	9608	9662	9707	123	145	193	76	136	Nashik
७	धुळे	7724	9204	8022	9060	7309	93	151	101	39	75	Dhule
८	जळगाव	7989	9519	9320	8526	7494	94	108	111	58	111	Jalgaon
	नाशिक वि.	8911	10530	9156	9226	8672	94	119	110	54	101	Nashik Dn.
९	अहमदनगर	11300	11176	10754	10300	9752	144	206	310	182	212	A'nagar
१०	पुणे	12648	10801	11266	9729	9199	154	252	276	242	210	Pune
११	सोलापूर	11451	9899	10000	8323	8734	150	217	160	147	240	Solapur
	पुणे वि.	11667	10783	10729	9681	9280	150	219	195	166	235	Pune Dn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं Sr. No.	जिल्हे 2	ऊस (गूळ) Sugarcane (Gur)					कापूस (रई) Cotton (Lint)					Districts
		१९८३-८४ 1983-84 3	८४-८५ 84-85 4	८५-८६ 85-86 5	८६-८७ 86-87 6	८७-८८ 87-88 7	८३-८४ 83-84 8	८४-८५ 84-85 9	८५-८६ 85-86 10	८६-८७ 86-87 11	८७-८८ 87-88 12	
१२	सातारा	9773	10191	11021	12409	10951	142	264	270	246	275	Satara
१३	सांगली	10159	8977	10682	9335	9739	128	238	239	356	264	Sangli
१४	कोल्हापूर	8946	9662	10034	10520	10374	91	122	126	267	227	Kolhapur
	कोल्हापूर वि.	9425	9621	10384	10805	10418	135	225	245	282	266	Kolha. Dn.
१५	औरंगाबाद	8286	9628	9266	8991	8906	80	134	133	60	93	Aurangabad
१६	जालना	7744	10000	9111	8536	10333	78	154	160	72	151	Jalna
१७	परभणी	5075	4608	4774	5068	7256	36	109	151	59	102	Parbhani
१८	बीड	7100	6696	7213	4015	9483	57	130	125	111	127	Beed
१९	नांदेड	5286	5211	5377	4087	4373	24	123	122	37	120	Nanded
२०	उस्मानाबाद	6595	5082	5025	5526	7030	Osmanabad
२१	लातूर	6600	5250	4369	4926	6556	13	120	108	18	110	Latur
	औरंगाबाद वि.	6896	6893	6596	6422	7927	43	125	140	55	117	A'bad. Dn.

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

अ. नं. जिल्हे Sr. No.	जिल्हे Districts	ऊस (गूळ) Sugarcane (Gur)					कापूस रुई Cotton (Lint)					
		१९८३-८४ 1983-84 13	८४-८५ 84-85 14	८५-८६ 85-86 15	८६-८७ 86-87 16	८७-८८ 87-88 17	८३-८४ 83-84 18	८४-८५ 84-85 19	८५-८६ 85-86 20	८६-८७ 86-87 21	८७-८८ 87-88 22	
२२	बुलढाणा	7545	10091	5100	7000	6778	60	48	109	34	85	Buldhana
२३	अकोला	6667	9667	5000	7000	6333	41	79	117	44	103	Akola
२४	अमरावती	6750	10000	5000	4286	4333	40	76	95	40	76	Amravati
२५	यवतमाळ	7267	9769	5091	7375	7765	43	86	110	59	98	Yeotmal
	अमरावती वि.	7242	9906	5074	6606	6828	45	74	108	46	91	Amrawati Dn.
२६	वर्धा	6500	10000	72	80	181	103	98	Wardha
२७	नागपूर	6500	10000	42	92	153	121	105	Nagpur
२८	भंडारा	8000	9800	Bhandara
२९	चंद्रपूर	7000	10000	61	102	140	96	91	Chandrapur
३०	गडचिरोली	Gadchiroli
	नागपूर वि.	7417	9900	62	76	166	105	98	Nagpur Dn.
	महाराष्ट्र राज्य	9652	9606	9593	9427	9321	52	93	123	56	100	Mah. State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr.No.	जिल्हे	सुर्यफूल Sunflower					करडई Safflower				
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१	बृहन्मुंबई
२	ठाणे	..	364	295	400	267
३	रायगड
४	रत्नागिरी	473	295
५	सिंधुदुर्ग	702	295
एकूण कोकण विभाग		..	364	400	333	267
६	नाशिक	500	400	..	444	444	468	592	435	657	725
७	घुळे	750	375	600	444	308	468	592	435	657	725
८	जळगाव	500	500	800	625	524	468	592	435	657	725
एकूण नाशिक विभाग		571	412	615	477	442	468	592	435	657	725
९	अहमदनगर	536	782	622	594	716	682	544	342	134	379
१०	पुणे	500	421	677	628	368	597	512	265	269	512
११	सोलापूर	529	618	396	262	388	539	526	210	270	198
एकूण पुणे विभाग		528	633	469	408	450	612	530	280	212	351

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

भुईमूग Groundnut (kharip)					उन्हाळी भुईमूग Summer Groundnut					Districts
८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
..	Greater Bombay
..	698	2411	1055	909	1718	1385	Thane
..	698	2411	1055	909	1718	1683	Raigad
..	698	2411	1055	909	1718	1683	Ratnagiri
..	698	2411	1055	909	1718	1715	Sindhudurg
..	698	2411	1055	909	1718	1685	Total Kokan Division
510	620	368	493	698	1212	1935	1352	1270	1258	Nasik
703	802	204	364	641	1055	1205	902	982	1043	Dhule
739	597	293	188	757	1461	1059	1100	1070	889	Jalgaon
668	694	264	328	689	1305	1240	1037	1049	995	Total Nasik Division
820	954	350	682	797	1779	1984	1802	2321	1797	Ahmednagar
1138	1263	648	835	1006	2118	2329	2377	2199	2349	Pune
820	954	381	276	708	1657	1574	1542	1832	1817	Solapur
993	1151	568	753	942	1765	1816	1654	1909	1808	Total Pune Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरो उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr.No.	जिल्हे	सुर्यफूल Sunflower					करडई Safflower				
		१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१२	सातारा	450	427	567	612	493	155	229	634
१३	सांगली	500	431	583	612	524	155	209	189
१४	कोल्हापूर
	एकूण कोल्हापूर विभाग	454	430	600	612	518	155	220	314
१५	औरंगाबाद	500	389	604	621	354	503	527	261	291	478
१६	जालना	545	405	598	600	395	754	658	484	425	497
१७	परभणी	308	426	319	332	384	847	777	609	646	635
१८	बीड	315	482	330	243	473	957	813	800	419	610
१९	नांदेड	125	420	589	407	452	750	658	494	432	978
२०	उस्मानाबाद	297	436	400	170	451	813	726	451	433	392
२१	लानूर	315	590	387	91	545	559	655	310	144	375
	एकूण औरंगाबाद विभाग	305	488	399	206	466	750	699	494	431	522

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

भुईमूग Groundnut (kh)					उन्हाळी भुईमूग Summer Groundnut					Districts
८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1209	1804	1390	1128	1276	2511	2572	2093	2619	1948	Satara
1445	1127	846	814	884	1945	1904	1625	2595	1824	Sangli
1370	1621	1855	1398	1405	2370	1904	2168	3091	2334	Kolhapur
1322	1567	1395	1131	1212	2370	2328	2080	2778	1955	Total Kolhapur Divn.
616	320	154	187	426	1256	994	—	1246	829	Aurangabad
631	639	245	323	673	1207	950	1329	1246	999	Jalna
832	426	722	284	820	1563	1338	1329	1246	1524	Parbhani
545	518	410	237	893	1363	1100	974	1246	1227	Beed
545	332	204	207	597	1065	1037	974	634	928	Nanded
519	663	485	112	1067	1624	1769	1056	1734	1470	Osmanabad
332	548	370	176	629	1589	1276	1248	..	837	Latur
509	515	371	200	725	1379	1488	1132	1000	1270	Total Aurangabad Divn

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८३-८४ ते १९८७-८८

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr.No.	जिल्हे	सुर्यफूल Sunflower					करडई Safflower				
		१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८
		१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
२२	बुलढाणा	४५३	५००	४१६	४९७	६५२	३२३	३७८	३४०	२२६	३८६
२३	अकोला	५००	५००	४१९	५२५	४३२	३०६	३३७	३२६	३१४	४४१
२४	अमरावती	५००	५००	५००	५०५	६६७	३१९	३६६	३३६	२५१	२७८
२५	यवतमाळ	४७८	१०००	३००	५३३	७३१	३१९	३६६	३३६	२५१	२७८
एकूण अमरावती विभाग		४६६	५२२	४२०	५०५	५६९	३१९	३६६	३३७	२५२	३९७
२६	वर्धा	४००
२७	नागपूर	..	३००
२८	भंडारा	५००	६५०	४००
२९	चंद्रपूर	..	५००	४००
३०	गडचिरोली
एकूण नागपूर विभाग		..	३३३	५००	६५०	४००
एकूण महाराष्ट्र राज्य		३६४	५२३	४१७	२६६	४८३	६५७	५९६	४०२	३३८	४६३

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1983-84 to 1987-88

(Average yield in kg. per hectare)

भुईमूग Groundnut (kharip)					उन्हाळी भुईमूग Summer Groundnut					Districts
८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	
83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
646	367	291	273	660	1453	658	1144	1049	698	Buldhana
651	377	258	204	713	639	596	1019	907	909	Akola
875	531	574	514	626	759	724	966	1011	860	Amravati
915	281	569	342	592	1027	853	1130	1139	996	Yavatmal
783	409	410	379	633	986	705	1090	1059	876	Total Amravati Division
979	891	541	435	781	943	551	1011	1190	743	Wardha
704	461	637	767	720	1340	1225	1315	1454	683	Nagpur
818	668	636	591	742	1038	700	1818	1181	1099	Bhandara
818	668	500	591	742	1038	700	1818	1181	945	Chandrapur
..	1038	700	945	Gadchiroli
818	668	590	591	742	1038	7211	1333	1250	1000	Total Nagpur Division
859	914	673	616	888	1423	1432	1272	1401	1483	Total Maharashtra State

१३. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरो उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 पीक : तांदूळ (एकूण) Crop : Rice (Total)

वाव	८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	१९८६-८७	Item
1	82-83	83-84	84-85	85-86	1986-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	14.87	15.21	15.20	15.40	15.27	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या विद्याण्याचे क्षेत्र ..	9.22	10.32	10.12	10.63	10.53	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	62.0	67.9	66.8	69.0	69.0	%2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	3.89	3.72	3.30	3.97	4.62	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	26.2	24.5	21.7	25.8	30.3	%to total area
६ एकूण उत्पादन ..	19.49	24.61	19.36	21.82	17.51	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	13.36	17.51	14.32	17.72	14.56	Hy./HYV production
८ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	68.5	71.1	74.0	81.2	83.2	%to total production

13. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State
पीक : तांदूळ (एकूण) **Crop : Rice (Total)**

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
९ ओलिताचे उत्पादन ..	4.95	6.66	3.70	5.55	5.10	Production of Irrigated area
१० ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	25.4	27.1	19.1	25.4	29.1	%to total production
११ एकूण सरासरी उत्पन्न ..	1311	1617	1274	1416	1147	Total Av. yield
१२ संकरित/अ. उ. वे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	1349	1697	1415	1668	1383	Hy./HYV Av. yield
१३ ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	1272	1790	1121	1398	1102	Av. yield of Irr. area
१४ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	382.62	412.44	411.59	411.37	407.74	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	471.16	600.97	583.37	638.25	604.16	(b) Production
१५ महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी ..						%to All India—
(अ) क्षेत्र ..	3.9	3.7	3.7	3.7	3.7	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	4.1	4.1	3.3	3.4	2.9	(b) Production

१४. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 पीक : खरीप ज्वारी Crop : Kh. Jowar

वाव	१९८२-८३ 1982-83	८३-८४ 83-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	Item
1	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	28.71	29.51	28.70	28.80	28.69	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या वियाण्याचे क्षेत्र ..	19.03	19.13	20.30	21.94	23.38	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	66.3	64.8	70.7	76.2	81.5	% 2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	0.25	0.33	0.31	0.26	0.24	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	0.9	1.1	1.1	0.9	0.8	% to total area
६ एकूण उत्पादन ..	23.63	30.96	29.67	26.52	21.11	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	26.36	26.53	23.92	23.55	20.55	Hy./HYV production
८ संकरित/अ उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	80.8	85.7	80.6	88.8	97.3	% to total production

14. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and Production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : खरीप ज्वारी

Crop : Kharif Jowar

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
९ ओलिताचे उत्पादन ..	0.30	0.49	0.45	0.39	0.36	Production of Irrigated area
१० ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	0.9	1.6	1.5	1.5	1.7	%to total production
११ एकूण सरासरी उत्पन्न ..	1136	1049	1034	921	736	Total Av. yield
१२ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	1385	1387	1178	1073	879	Hy./HYV Av. yield
१३ ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	1200	1485	1485	1500	1500	Av. yield of Irr. area
१४ अखिल भारत - ..						All India-
(अ) क्षेत्र ..	98.33	101.78	94.57	95.50	96.71	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	74.77	86.59	77.51	72.72	63.96	(b) Production
१५ महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी—						%to All India—
(अ) क्षेत्र ..	29.2	29.0	30.3	30.2	29.7	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	43.6	35.7	38.3	36.5	33.0	(b) Production

१५. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हे. उत्पन्न (किलोमध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 पीक : बाजरी Crop : Bajra

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
१	८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	
	२	३	४	५	६	
१ एकूण क्षेत्र ..	13.90	18.13	17.61	17.03	17.34	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या विषयाच्या क्षेत्र ..	7.43	11.18	9.21	10.08	10.41	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	53.5	61.7	52.3	59.2	60.0	%2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	0.42	0.50	0.49	0.47	0.53	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	3.0	2.8	2.8	2.7	3.1	%to total area
६ एकूण उत्पादन ..	4.45	9.08	5.66	4.20	4.65	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	2.80	6.42	3.49	3.00	3.22	Hy./HYV production
८ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	62.9	70.7	61.6	71.4	69.2	%to total production

15. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : बाजरी

Crop : Bajra

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
९ ओलिताचे उत्पादन ..	0.24	0.56	0.37	0.20	0.38	Production of Irrigated area
१० ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	5.4	6.2	6.5	4.8	8.2	% to total production
११ एकूण सरासरी उत्पन्न ..	320	501	322	246	268	Total Av. yield
१२ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	377	574	379	298	309	Hy./HYV Av. yield
१३ ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	571	1120	755	424	712	Av. yield of Irr. area
१४ अखिल भारत— ..	109.42	118.32	106.19	106.52	112.16	(a) Area
(अ) क्षेत्र ..	51.31	77.26	60.46	36.64	44.93	(b) Production
(ब) उत्पादन ..						
१५ महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी— ..						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	12.7	15.3	16.6	16.0	15.5	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	8.7	11.7	9.4	11.5	10.3	(b) Production

१६. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरो उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 पीक : गहू Crop : Wheat

बाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	10.23	11.83	9.89	8.82	7.35	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या बियाण्याचे क्षेत्र ..	7.93	10.98	7.28	6.36	5.06	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	77.5	92.8	73.6	72.1	68.8	% 2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	5.38	6.50	5.49	4.84	3.40	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	52.6	54.9	55.5	54.9	46.3	% to total area
६ एकूण उत्पादन ..	8.03	11.42	8.57	6.44	5.36	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	6.94	10.48	6.76	5.34	4.34	Hy./HYV production
८ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	86.4	90.2	78.8	82.9	81.0	% to total production

16. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and Production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : गहू

.Crop : Wheat

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	2	3	4	5	6	
९ ओलिताचे उत्पादन ..	5.79	8.38	6.10	4.79	3.58	Production of Irrigated area
१० ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	72.1	73.4	71.2	74.4	66.8	% to total production
११ एकूण सरासरी उत्पन्न ..	786	965	866	731	729	Total Av. yield
१२ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	875	954	929	839	857	Hy./HYV Av. yield
१३ ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	1076	1289	1111	990	1051	Av. yield of Irri. area
१४ अखिल भारत--						All India--
(अ) क्षेत्र ..	235.67	246.72	235.65	229.97	228.11	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	427.94	454.76	440.69	470.52	455.77	(b) Production
१५ महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी ..						% to All India--
(अ) क्षेत्र ..	4.3	4.8	4.2	3.8	3.2	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	1.9	2.5	1.9	1.4	1.2	(b) Production

१७. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

17. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : रबी ज्वारी

Crop : Rabi Jowar

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	37.75	35.89	36.92	37.45	34.66	Total area
२ संकरित क्षेत्र ..	3.31	12.87	10.37	13.34	15.40	Hy. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	8.8	35.9	28.1	35.6	44.4	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	368	441	497	339	283	Average yield in kg./ha.
५ एकूण उत्पादन ..	13.90	15.82	18.36	12.71	9.82	Total Production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	3.45	3.53	3.75	3.59	3.43	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	9.1	9.8	10.1	9.6	9.9	% to total area
७ ओलितांचे क्षेत्रातील उत्पादन ..	3.05	3.38	4.15	2.72	2.69	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	21.9	21.4	22.6	21.4	27.4	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	65.43	62.54	64.82	65.47	59.72	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	32.76	32.60	36.51	29.25	24.69	(b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	57.7	57.4	57.0	57.2	58.0	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	42.4	58.5	50.3	43.5	39.8	(b) Production

१८. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

18. Area (Lakh ha.), Average yield (kg. / ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण तृणधान्ये

Crop : Total Cereals

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	110.30	115.93	113.11	112.31	108.26	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. क्षेत्र ..	47.43	65.23	58.24	62.98	65.50	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	43.0	56.3	51.5	56.1	60.5	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	748	836	762	678	570	Average yield (Kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	82.53	96.93	86.22	76.15	61.69	Total Production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	13.85	15.02	14.20	13.53	12.64	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी. ..	12.6	13.0	12.5	12.0	11.7	% to total area
७ ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन	14.73	20.42	15.35	14.44	12.55	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी	17.8	21.0	13.6	19.0	20.3	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	1022.62	1076.21	1039.36	1036.05	1030.85	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	1176.62	1394.81	1335.76	1370.79	1323.31	(b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	10.8	10.8	10.9	10.8	10.5	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	7.0	6.9	6.5	5.6	4.7	(b) Production

आलेख पृ. क्र. १६९ वर पहावा.

Graph is on page 169.

१९. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 19. Area (Lakh ha.), Average yield (kg. / ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : तूर

Crop : Tur

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	6.80	7.31	7.58	7.57	7.60	Total Area
२ संकरित/अ. उ. द. क्षेत्र	—	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) ..	586	666	640	597	490	Average yield (kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	3.99	4.87	4.85	4.51	3.73	Total Production
६ ओलिताचे क्षेत्र	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	% to total area
७ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	29.26	32.18	31.55	31.84	32.36	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	19.89	25.76	25.85	24.41	23.16	(b) Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	23.2	22.7	24.0	23.8	23.5	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	20.1	18.9	18.8	18.5	16.1	(b) Production

२०. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

20. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : हरभरा

Crop : Gram

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	4.37	4.95	5.09	5.34	4.82	Total area
२ संकरित क्षेत्र	Hy. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) ..	339	428	396	329	268	Average yield (Kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	1.48	2.12	2.02	1.76	1.29	Total production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	0.97	1.13	1.19	1.23	0.90	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	22.2	22.8	23.4	23.0	18.7	% to total area
७ ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन ..	0.43	0.68	0.65	0.59	0.36	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	29.1	32.1	32.2	33.5	27.9	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	73.99	71.61	68.04	78.05	67.81	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	52.90	47.51	45.61	57.89	44.55	(b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	5.9	6.9	7.5	6.0	7.1	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	2.8	4.5	4.4	3.0	2.9	(b) Production

२१. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हे.), सरासरी हे. उत्पन्न (किलोमध्ये) व उत्पादन (लाख टनात)

21. Area (Lakh ha.) Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक-उडीद

Crop-Udid

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१) एकूण क्षेत्र ..	4.72	5.36	4.63	4.54	4.56	Total Area
२) संकरित/अ. ऊ. दे. क्षेत्र	Hy./Hyv area
३) टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४) सरासरी हे. उत्पन्न (किलोमध्ये)	319	348	198	384	324	Average yield (Kg./ha.)
५) एकूण उत्पादन ..	1.51	1.87	0.92	1.74	1.48	Total Production
६) ओलीताचे क्षेत्र	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	% to total area
७) अखिल भारत						All India
अ) क्षेत्र ..	27.7	30.0	36.1	28.2	33.8	a) Area
ब) उत्पादन ..	10.0	11.9	11.8	10.1	13.0	b) Production
८) अखिल भारताशी टक्केवारी						% to all India
अ) क्षेत्र ..	17.0	17.9	12.8	16.1	13.5	a) Area
ब) उत्पादन ..	15.1	15.7	7.8	17.2	11.4	b) Production

२२. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 22. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg/ha). and production (lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक-मूग

Crop-Mung

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	6
१ एकूण क्षेत्र ..	4.55	5.09	5.13	5.33	5.21	Total area
२ संकरीत/अ. उ. दे. क्षेत्र	Hy./Hyv area
३ टक्केवारी २ ची १ शी.	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्ट. उत्पन्न .. (किलोमध्ये)	325	335	310	366	306	Average yield (Kg/ha)
५ एकूण उत्पादन ..	1.48	1.70	1.59	1.95	1.59	Total production
६ ओलिताचे क्षेत्र	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	% to total area
७ अखिल भारत						All India
अ) क्षेत्र ..	28.0	30.6	29.7	29.2	28.7	a) Area
ब) उत्पादन ..	11.6	13.7	12.0	11.6	9.3	b) Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी	% to All India
अ) क्षेत्र ..	16.2	16.6	17.3	18.3	18.2	a) Area
ब) उत्पादन ..	12.7	13.2	13.2	16.8	17.1	b) Production

२३. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
23. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण कडधान्ये

Crop : Total Pulses

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र	25.74	29.61	28.33	28.60	28.36	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातींच्या वियाणांचे क्षेत्र	Hy./HYV. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये)	374	425	393	407	344	Average yield (kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	9.63	12.58	11.14	11.64	9.75	Total production
६ ओळिताचे क्षेत्र ..	0.97	1.18	1.19	1.27	0.92	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	3.8	4.0	4.2	4.4	3.2	% to total area
७ ओळिताचे क्षेत्रातील उत्पादन	0.43	0.73	0.65	0.59	0.37	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी	4.5	5.8	5.8	5.1	3.8	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	228.33	235.42	227.37	244.18	230.86	a) Area
(ब) उत्पादन ..	118.57	128.93	119.63	133.61	117.37	b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	11.3	12.6	12.5	11.7	12.3	a) Area
(ब) उत्पादन ..	8.1	9.8	9.3	8.7	8.3	b) Production

आलेख पृ. क्र. १७१ वर पहावा.

Graph is on page 171.

२४. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 24. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण अन्नधान्ये

Crop : Total Foodgrains

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	136.04	145.54	141.44	140.91	136.62	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. क्षेत्र ..	47.43	65.23	58.24	62.98	65.50	Hy./HYV. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	34.9	44.8	41.2	44.7	47.9	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	677	752	688	62.3	523	Average yield (Kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	92.16	109.51	97.36	87.79	71.44	Total Production
६ ओळिताचे क्षेत्र ..	14.82	16.20	15.4	14.80	13.56	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	10.9	11.1	10.8	10.5	9.9	% to total area
७ ओळिताचे क्षेत्रातील उत्पादन	15.16	21.15	16.0	15.03	12.92	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी	16.4	19.3	16.4	17.1	18.1	% to total Production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	1250.95	1311.63	1266.73	1280.23	1261.71	a) Area
(ब) उत्पादन ..	1295.19	1523.74	1455.39	1504.40	1440.69	b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	10.9	11.1	11.2	11.0	10.8	a) Area
(ब) उत्पादन ..	7.1	7.2	6.7	5.8	5.0	b) Production

आलेख पृ. क्र. १७३ वर पहावा.

Graph is on page 173.

२५. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
25. Area (Lakh ha.) Average yield (Kg./ha.), and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : कापूस

Crop : Cotton

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
१	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	
	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	26.55	26.85	26.84	27.53	26.93	Total area
२ संकरित क्षेत्र ..	5.39	5.51	6.08	7.65	7.24	Hy. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	20.3	20.5	22.6	27.8	26.9	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (रई) (किलोग्रॅममध्ये) ..	104	52	93	123	56	Average yield (lint) (Kg./ha.)
५ कापसाचे उत्पादन (१७० किलो- ग्रॅमच्या एक लाख गाठी) ..	16.26	8.14	14.67	19.90	8.89	Production of cotton (lakh bales of 170 Kg. each)
६ ओलित क्षेत्र ..	1.19	1.04	1.00	1.09	0.67	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	4.5	3.9	3.7	3.9	2.5	% to total area
७ ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन (लाख गाठी) ..	1.19	0.66	1.03	1.10	0.50	Produ. from Irr. area (lakh bales)
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	7.3	8.1	7.0	5.5	5.6	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	78.71	77.21	73.82	75.33	70.75	a) Area
(ब) उत्पादन ..	75.34	63.87	85.07	87.27	70.15	b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	33.7	34.8	36.4	36.5	38.1	a) Area
(ब) उत्पादन ..	21.6	12.7	17.2	22.8	12.7	b) Production

२६. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (टनामध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

26. Area (Lakh ha.), Average yield (tonnes/ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : ऊस

Crop : Sugarcane

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	3.90	3.59	3.54	3.19	3.53	Total area
२ कापणीचे क्षेत्र ..	3.26	2.94	2.93	2.65	2.80	Harvested area
३ सरासरी उत्पन्न गुळाचे (टन/हेक्टर)	10.2	9.65	9.61	9.59	9.43	Average yield (tonnes per ha.) gur
४ सरासरी उत्पन्न ऊसाचे (टन/हेक्टर)	96.2	90.3	90.1	89.4	86.1	Average yield (tonnes/ha.) cane
५ गुळाचे उत्पादन ..	33.26	28.38	28.11	25.45	26.39	Production of gur
६ ऊसाचे उत्पादन ..	313.60	265.49	263.67	237.06	240.91	Production of cane
७ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	33.58	31.10	29.53	28.49	30.55	a) Area
(ब) उत्पादन ..	1895.06	1740.76	1703.19	1706.48	1824.80	b) Production
८ एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	11.6	11.5	12.0	11.2	11.6	% to all India total Area
९ (ऊस) उत्पादन ..	16.5	15.3	15.2	13.9	13.2	(cane) Production

२७. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 27. Area (Lakh ha.), Average yield (kg/ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : भुईमूग

Crop : Groundnut

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
Kharip Groundnut						
१ एकूण क्षेत्र ..	6.17	6.13	6.27	6.26	6.12	Total Area
२ संकलित/अ. दे. क्षेत्र	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न ..	680	859	914	673	616	Average yield
(कि.ग्रं.मध्ये)						(kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	4.19	5.26	5.73	4.22	3.77	Total production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	0.28	0.27	0.25	0.18	0.11	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	4.5	4.14	3.98	3.8	1.8	% to total area
७ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	62.00	63.23	60.18	62.44	62.33	a) Area
(ब) उत्पादन ..	37.44	52.79	46.91	37.58	46.92	b) Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to All India
(अ) क्षेत्र ..	10.0	9.7	10.4	10.0	9.8	a) Area
(ब) उत्पादन ..	11.2	10.0	12.2	10.3	8.0	b) Production
Summer Groundnut						
९ एकूण क्षेत्र ..	0.98	1.97	1.10	0.37	0.41	Total Area
१० एकूण उत्पादन ..	1.31	2.81	1.57	0.47	0.58	Total Production

२८. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

28. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : तीळ, जवस, करडई, सूर्यफूल

Crop : Sesamum, Linseed, Safflower, Sunflower

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
Sesamum						
१ एकूण क्षेत्र	1.99	2.05	2.21	2.27	2.12	Total area
२ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	235	249	235	220	228	Average yield (Kg./ha.)
३ एकूण उत्पादन	0.47	0.51	0.52	0.50	0.49	Total Production
४ अखिल भारताशी एकूण उत्पादनाची टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र	9.0	9.3	10.4	10.2	9.9	a) Area
(ब) उत्पादन	8.5	9.1	10.0	10.0	11.1	b) Production
Linseed						
५ एकूण क्षेत्र	2.45	2.57	2.49	2.47	2.16	Total Area
६ सरासरी उत्पन्न	214	252	248	218	181	Average yield
७ एकूण उत्पादन	0.53	0.65	0.62	0.54	0.39	Total Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र	17.5	17.3	17.8	17.3	17.6	a) Area
(ब) उत्पादन	14.1	14.8	15.9	14.4	11.4	b) Production

२८. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)—समाप्त
 28. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State—Concl'd.

पीक : तीळ, जवस, करडई, सूर्यफूल

Crop : Sesamum, Linseed, Safflower, Sunflower

क्र.सं.	वर्ष	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1		1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
		2	3	4	5	6	
Safflower							
१	एकूण क्षेत्र	5.47	5.68	6.10	6.19	5.84	Total area
१०	सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये)	507	657	596	402	338	Average yield (Kg./ha.)
११	एकूण उत्पादन	2.78	3.73	3.64	2.49	1.97	Total Production
१२	अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
	(अ) क्षेत्र	69.9	68.3	66.4	67.9	68.6	a) Area
	(ब) उत्पादन	70.2	74.4	70.7	71.6	59.2	b) Production
Sunflower							
१३	एकूण क्षेत्र	1.94	3.00	3.25	3.25	3.14	Total area
१४	सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये)	594	364	523	417	266	Average yield (Kg./ha.)
१५	एकूण उत्पादन	1.15	1.09	1.70	1.36	0.84	Total Production
१६	अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
	(अ) क्षेत्र	42.0	43.1	38.9	43.2	31.7	a) Area
	(ब) उत्पादन	50.0	63.3	38.6	48.4	19.3	b) Production

२९. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

29. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण तेलविया

Crop : Total Oilseeds

वाव	१९८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	Item
1	1982-83	83-84	84-85	85-86	86-87	
	2	3	4	5	6	
१. एकूण क्षेत्र ..	19.97	22.47	22.84	22.42	21.35	Total Area
२. एकूण उत्पादन ..	10.60	14.30	14.17	10.00	8.38	Total Production
३. सरासरी उत्पन्न (किलो/हेक्टरमध्ये) ..	531	636	620	445	392	Av. yield in (Kg./ha.)
४. अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	177.55	186.89	189.24	190.22	186.89	a) Area
(ब) उत्पादन ..	99.95	126.92	129.46	108.33	114.53	b) Production
५. अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	11.2	12.0	12.1	11.8	11.4	a) Area
(ब) उत्पादन ..	10.6	11.3	10.9	9.2	7.3	b) Production

अलिख पृ. क्र. १७५ वर पहावा.
Graph is on page 175.

वर्ष	खरीप Kharif					रबी			
	अऊदे भात HYV Paddy	संकरित अऊदे ज्वारी Hy/HYV Jowar	संकरित वाजरी Hy Bajari	संकरित मका Hy. Maize	एकूण खरीप Total Kharif	संकरित ज्वारी Hy./HYV Jowar	अऊदे गहू HYV Wheat	संकरित मका Hy. Maize	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
१९६६-६७	0.65	0.11	0.11	0.05	0.92	0.03	0.08	0.03	
१९६७-६८	0.62	2.10	1.04	0.07	3.83	0.18	0.13	0.03	
१९६८-६९	1.29	5.07	2.71	0.09	9.16	0.28	0.95	0.02	
१९६९-७०	1.82	3.08	3.03	0.06	7.99	0.19	1.59	0.01	
१९७०-७१	2.12	4.87	4.81	0.05	11.85	0.13	2.09	0.01	
१९७१-७२	2.25	3.20	1.98	0.03	7.46	0.09	2.07	0.01	
१९७२-७३	2.28	3.30	2.96	0.02	8.56	0.12	3.10	0.01	
१९७३-७४	3.67	5.08	8.23	0.08	17.06	0.32	3.77	0.02	
१९७४-७५	3.52	4.33	6.24	0.08	14.17	0.25	4.03	0.03	
१९७५-७६	5.08	7.54	4.09	0.19	16.90	0.74	9.76	0.08	
१९७६-७७	8.20	13.88	1.95	0.33	24.36	0.58	9.23	0.11	
१९७७-७८	8.68	17.14	2.26	0.36	28.44	0.63	9.91	0.11	
१९८०-८१	9.13	17.60	6.10	0.48	33.31	1.66	8.14	0.14	
१९८१-८२	9.32	18.53	6.69	0.39	34.93	1.22	8.77	0.17	
१९८२-८३	9.00	19.03	7.43	0.33	35.79	3.31	7.93	0.18	
१९८३-८४	10.03	19.13	11.18	0.55	40.89	12.87	10.98	0.20	
१९८४-८५	10.12	20.30	9.21	0.50	40.13	10.37	7.28	0.32	
१९८५-८६	10.44	21.८४	10.08	0.51	42.97	13.33	6.36	0.13	
१९८६-८७	10.33	23.38	10.41	0.52	44.67	15.40	5.06	0.20	

30. Coverage under Hybrid and High Yielding Varieties in Maharashtra

(Unit lakh ha.)

Rabi	उन्हाळी Summer				एकूण उन्हाळी Total Summer 14	एकूण Grand Total 15	पूर्वीच्या वर्षापेक्षा वाढीची टक्केवारी Percentage increase over previous year 16	Year
	एकूण रबी Total Rabi 10	अउदे भान HYV Paddy 11	संकरित मका Hy. Maize 12	संकरित ज्वारी Hy. Jowar 13				
0.14	0.01	0.01	..	0.02	1.08	..	1966-67	
0.34	0.03	0.03	..	0.06	4.23	291.7	1967-68	
1.25	0.01	0.01	10.42	146.3	1968-69	
1.79	0.03	0.03	9.81	-5.9	1969-70	
2.23	0.05	0.05	14.13	44.0	1970-71	
2.17	0.07	0.07	9.70	-31.4	1971-72	
3.23	0.07	0.07	11.86	22.3	1972-73	
4.11	0.25	0.25	21.42	80.6	1973-74	
4.31	0.11	0.11	18.59	-13.2	1974-75	
10.58	0.31	..	0.06	0.37	27.85	49.8	1975-76	
9.92	0.19	..	0.01	0.20	34.48	23.8	1976-77	
10.65	0.26	..	0.06	0.32	39.41	14.3	1977-78	
9.94	0.28	0.28	43.53	7.7	1980-81	
10.16	0.28	0.28	45.37	4.2	1981-82	
11.42	0.22	0.22	47.43	4.5	1982-83	
24.05	0.29	0.29	65.23	37.5	1983-84	
17.97	0.14	0.14	58.24	-10.7	1984-85	
19.82	0.19	0.19	62.98	7.5	1985-86	
20.66	0.17	0.17	65.50	3.8	1986-87	

३१. महाराष्ट्रातील प्रमुख फळे आणि भाजीपाला क्षेत्र

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

वर्ष 1	फळे				
	द्राक्षे Grapes 2	केळी Banana 3	आंबा Mangoes 4	मोसंबी Sweet orange 5	संत्रा Mandrin orange 6
१९६०-६१	1	23	12	12	6
१९६६-६७	2	31	12	14	8
१९६७-६८	2	28	12	14	8
१९६८-६९	2	32	12	8	15
१९७३-७४	2	32	12	7	19
१९७४-७५	2	41	13	7	20
१९७५-७६	2	44	15	7	20
१९७६-७७	2	46	14	7	21
१९७७-७८	2	46	15	5	21
१९७८-७९	3	51	15	3	22
१९७९-८०	3	52	13	3	23
१९८०-८१	3	54	12	3	26

31. Area under major fruits and vegetables in Maharashtra

(Area in '000' hectares)

FRUITS						Year
लिंबू Sour lime 7	पेरू Guava 8	चिक्कू Chikū 9	काजू Cashewnut 10	इतर फळे Other fruits 11	एकूण फळे Total fruits 12	
1	4	..	4	6	69	1960-61
1	4	..	7	7	86	1966-67
1	4	..	10	6	85	1967-68
1	4	1	10	4	89	1968-69
2	4	1	12	3	94	1973-74
2	5	1	12	4	107	1974-75
2	5	1	16	5	117	1975-76
2	6	1	16	4	119	1976-77
3	5	1	17	5	120	1977-78
3	5	1	17	5	125	1978-79
3	5	1	18	7	128	1979-80
3	5	1	18	7	132	1980-81

३१. महाराष्ट्रातील प्रमुख फळे आणि भाजीपाला क्षेत्र-समाप्त

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

वर्ष 1	भाजीपाला			
	बटाटा Potato 13	रताळी Sweet Potato 14	कांदा Onion 15	कांबी Cabbage 16
१९६०-६१	16	6	22	2
१९६६-६७	12	7	37	2
१९६७-६८	11	6	40	2
१९६८-६९	13	7	37	2
१९७३-७४	8	5	45	3
१९७४-७५	10	6	50	3
१९७५-७६	11	6	49	3
१९७६-७७	11	6	44	2
१९७७-७८	10	6	53	3
१९७८-७९	11	6	53	4
१९७९-८०	12	5	58	4
१९८०-८१	13	5	61	4

31. Area under major fruits and vegetables in Maharashtra—*Contd.*

(Area in '000 hectares)

VEGETABLES					Year
वांगी Brinjal 17	टोमॅटो Tomato 18	भेंडी Bhendi 19	इतर भाजीपाला Other Veg. 20	एकूण भाजीपाला Total Veg. 21	
9	5	3	15	78	1960-61
12	6	3	17	96	1966-67
12	7	3	21	102	1967-68
12	8	3	19	101	1968-69
15	10	5	21	112	1973-74
14	11	5	23	122	1974-75
12	10	4	24	119	1975-76
14	12	5	22	116	1976-77
14	12	4	25	127	1977-78
16	14	4	28	134	1978-79
16	14	5	25	139	1979-80
16	14	5	27	145	1980-81

३२. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या क्षेत्राचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7
1						
भात	99.1	93.5	113.9	110.1	111.7	103.5
गहू	108.7	85.5	135.1	139.4	122.5	148.4
सरीस ज्वारी	96.1	..	120.7	..	113.7	..
रबी ज्वारी	113.8	..	107.8	..	115.3	..
एकूण ज्वारी	106.1	98.2	113.4	89.2	114.6	88.0
बाजरी	81.9	90.2	84.6	94.7	67.4	87.9
बाली	106.7	111.6	286.8	58.7	286.8	50.4
मका	61.5	78.7	167.9	101.4	174.2	97.7
रागी	105.7	105.2	106.0	108.4	106.3	100.1
कोडा	115.5	..	81.0	..	70.9	..
इतर तृणधान्ये	97.8	98.8	98.4	78.5	87.5	72.6
एकूण तृणधान्ये	100.4	92.8	109.3	105.3	105.1	102.3
हरभरा	115.7	124.1	132.3	102.3	125.3	96.2
तूर	91.2	92.6	114.6	113.5	110.5	100.6
इतर कडधान्ये	87.1	103.8	94.5	113.3	86.9	109.3

टीप.—निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

32. Comparative Index Number of AREA in Maharashtra State *vis-a-vis* All India

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9	महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	
114.3	111.6	114.2	111.4	115.8	110.7	114.8	N. A.	Rice
141.7	155.4	118.4	148.4	105.6	145.3	88.1	--	Wheat
116.9	..	113.7	..	114.1	..	113.6	--	Kharif Jowar
109.6	..	112.7	..	114.4	..	105.8	--	Rabi Jowar
112.8	88.3	113.2	85.7	114.2	84.8	109.2	--	Total Jowar
87.9	95.1	85.4	85.3	82.6	85.9	84.1	--	Bajri
323.1	47.1	270.4	42.6	306.6	46.8	296.7	--	Barley
219.5	100.1	192.5	99.1	174.0	100.4	189.6	--	Maize
107.4	106.2	107.1	99.1	104.4	97.7	103.9	--	Ragi
97.3	..	82.3	..	76.2	..	78.6	--	Kodra
98.7	74.9	76.8	..	86.7	..	90.9	--	Other Cereals
110.5	107.7	107.8	104.1	107.1	103.3	103.2	--	Total Cereals
141.9	93.1	146.1	89.8	153.1	99.5	138.3	--	Gram
118.7	121.6	123.1	119.2	122.8	121.1	123.4	--	Tur
103.4	115.0	93.4	110.8	93.6	113.2	95.0	--	Other Pulses

Note.—Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३२. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या क्षेत्राचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7
एकूण कडधान्ये	९१.९	१०९.६	१०४.२	१०९.५	९७.४	१०४.९
एकूण अन्नधान्ये	९८.७	९५.९	१०८.३	१०६.१	१०३.६	१०२.८
भुईमूग	१२२.१	९५.१	९०.२	१०२.३	७८.२	९९.४
तीळ	७३.०	९०.६	१०९.७	१०५.२	१२२.२	८९.४
सरसु, मोहरी व जवस	१३१.०	१०२.२	१३४.४	१३८.३	१३१.३	१२०.३
एरंडी	१३७.८	११३.६	१११.५	१३५.१	१३८.०	१४०.६
एकूण तेलविया	११७.२	९८.७	९९.४	१०९.७	९१.९	१०२.६
कापूस	९८.१	१०२.३	९८.८	१०३.५	९६.८	१०१.१
अंबाडी	९३.९	१३४.४	१०७.०	१०५.२	९६.८	९३.०
एकूण तंतुमय	९८.०	१०६.१	९८.०	१०४.०	९५.९	१००.२
ऊस	७९.६	१००.५	१९३.१	१३२.४	२११.८	१३९.२
तंबाखू	१९६.७	९६.३	९९.४	१०२.२	१०१.१	११५.८
बटाटा	११५.२	७२.०	१०५.४	१५९.९	९८.६	१५४.१
मिरची	९९.८	८६.५	९०.६	११२.७	९१.७	११४.३
एकूण संकीर्ण	९३.०	१०८.७	१३८.०	..	१४६.८	..
एकूण अन्नधान्याशिवाय	१०३.१	९८.९	१०२.१	११४.०	९९.२	११०.३
सर्व प्रकारच्या वस्तू	९९.८	९६.६	१०६.७	१०८.१	१०२.५	१०४.७

टीप.—निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किंमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

32. Comparative Index Numbers of AREA in Maharashtra State vis-a-vis All India—Concl'd.

(Base: Triennium ending 1969-70)

१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9	महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	
112.1	108.1	107.3	104.4	108.2	109.3	107.3	N. A.	Total pulses
110.8	107.8	107.7	104.2	107.3	104.4	104.0	--,-	Total foodgrains
88.5	103.9	80.5	98.8	72.5	100.8	71.4	--,-	Groundnut
126.2	89.4	136.0	85.9	139.9	91.0	133.0	--,-	Sesamum
138.0	121.8	133.1	125.4	132.2	119.6	115.9	--,-	R. M. Linseed
148.7	151.1	140.7	162.5	111.5	155.0	130.1	--,-	Castorseed
100.9	104.7	95.7	102.1	90.2	103.1	86.1	--,-	Total oilseeds
97.9	99.2	97.9	94.8	100.4	97.4	98.2	--,-	Cotton
99.4	95.4	101.4	96.1	99.8	113.0	91.0	--,-	Mesta
97.9	98.8	97.9	95.8	100.4	102.2	98.0	--,-	Total fibres
191.1	128.9	190.2	122.4	172.5	118.6	159.1	--,-	Sugarcane
83.7	101.3	58.8	100.6	82.0	92.3	69.6	--,-	Tobacco
97.7	166.6	95.2	178.1	97.7	177.9	94.3	--,-	Potato
85.7	112.9	87.4	111.0	89.2	122.6	85.9	--,-	Chillies
133.9	..	133.4	..	127.1	..	118.9	--,-	Total Misc.
97.1	111.4	100.0	108.3	99.5	109.3	96.2	--,-	Total non-foodgrains
108.5	108.7	105.8	105.2	105.3	105.6	102.1	--,-	All commodities

Note.— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३३. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या उत्पादनाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निदेशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक 1	वजन Weight		१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7
भात	.. 11.52	33.96	110.5	90.8	178.3	136.2
गहू	.. 4.81	12.15	110.0	66.9	257.3	207.4
खरीप ज्वारी	84.3	..	191.7	..
रबी ज्वारी	106.4	..	112.8	..
एकूण ज्वारी	.. 21.12	4.86	94.4	80.7	155.7	122.2
वाजरी	.. 5.80	2.83	68.0	75.8	122.5	116.0
बाली	.. 0.01	1.34	88.2	110.5	379.2	69.3
मका	.. 0.24	3.06	62.9	73.8	406.4	112.2
रागी	.. 1.19	1.01	107.9	106.0	145.2	156.5
कोद्रा	.. 0.09	..	107.9	..	89.0	..
इतर तृणधान्ये	.. 0.27	0.81	100.3	112.9	99.3	90.0
एकूण तृणधान्ये	.. 45.05	60.05	97.0	84.6	168.7	145.5
हरभरा	.. 1.32	3.58	132.7	110.8	172.1	89.2
तूर	.. 4.46	1.35	114.9	77.7	142.7	125.7
इतर कडधान्ये	.. 4.66	3.14	87.8	105.0	102.0	110.8
एकूण कडधान्ये	.. 10.44	8.07	105.1	103.0	128.3	103.7
एकूण अन्नधान्ये	.. 55.49	68.12	98.5	86.8	161.1	140.5

टीप.—निदेशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

33. Comparative Index Numbers of PRODUCTION in Maharashtra vis-à-vis All India

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८२-८३ 1982-83		१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9	महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	महाराष्ट्र Mah. State 16	भारत All India 17	
142.7	120.5	180.1	153.7	141.7	149.2	159.7	164.1	128.2	N. A.	Rice
209.1	237.0	297.3	251.9	222.9	244.1	167.7	259.7	139.6	--	Wheat
191.1	..	181.3	..	173.7	..	155.3	..	123.6	--	Kharif Jowar
96.9	..	110.3	..	128.0	..	88.6	..	68.5	--	Rabi Jowar
148.1	108.9	148.9	120.7	152.8	115.5	124.8	102.5	98.4	--	Total Jowar
70.0	107.5	142.9	161.9	89.1	126.7	66.1	77.2	73.2	--	Bajri
322.6	64.9	447.1	63.7	333.9	54.1	390.5	67.8	367.9	--	Barley
347.1	106.5	469.3	128.8	376.8	137.2	331.3	122.0	251.0	--	Maize
136.9	117.5	153.4	149.6	166.7	133.7	166.2	133.3	94.6	--	Ragi
67.7	..	96.9	..	94.4	..	78.1	..	56.3	--	Kodra
101.3	67.5	150.7	94.0	93.5	..	98.8	..	131.2	--	Other Cereals
143.5	139.8	173.7	167.1	150.4	160.5	132.8	167.8	108.1	--	Total Cereals
143.9	101.6	206.0	91.2	196.2	87.6	170.8	109.1	125.9	--	Gram
133.3	111.8	162.7	144.8	162.1	145.3	150.8	136.4	124.4	--	Tur
97.6	109.6	131.0	133.3	100.2	116.3	125.9	115.3	111.0	--	Other Pulses
118.7	106.4	154.0	116.5	138.8	108.4	142.2	116.1	118.6	--	Total Pulses
138.8	135.8	170.0	161.1	148.2	154.3	134.6	161.7	110.0	--	Total Foodgrain

Note.— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३३. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या उत्पादनाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक 1	वजन Weight		१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7	महाराष्ट्र Mah.State 8	भारत All India 9
भुईमूग	.. 9.25	4.82	124.6	91.8	100.3	140.0	87.7	102.4
तीळ	.. 0.70	0.62	75.1	85.0	101.4	134.2	147.2	125.4
सरसु, मोहरी व जवम	.. 0.58	1.72	162.4	90.4	175.4	158.8	160.3	147.2
एरंडी	.. 0.01	0.11	100.0	121.9	166.7	258.1	366.7	286.9
एकूण तेलविया	.. 10.54	10.96	123.5	89.6	104.5	138.8	95.9	120.1
कापूस	.. 8.43	3.01	73.5	85.7	107.5	140.7	119.3	134.5
अंबाडी	.. 0.03	0.15	145.9	166.1	105.9	136.3	95.5	105.5
एकूण तंतूमय	.. 8.46	4.03	73.8	97.6	107.4	138.9	119.2	129.4
ऊस	.. 21.64	7.01	81.1	88.7	220.8	156.3	234.1	158.9
तंबाखू	.. 0.18	1.14	270.8	94.1	152.1	146.1	147.9	163.4
बटाटा	.. 0.35	1.41	118.9	60.4	147.7	237.5	121.4	238.6
मिरची	.. 3.34	1.11	95.1	90.4	82.7	118.7	79.6	124.3
एकूण संकीर्ण	.. 25.51	16.89	84.8	90.1	201.2	N. A.	211.6	N. A.
एकूण अन्नधान्याशिवाय	.. 44.51	31.88	91.8	86.9	160.5	148.0	166.7	141.1
सर्व प्रकारच्या वस्तू	.. 100.00	100.00	95.5	86.8	160.8	142.9	151.2	137.5

टीप.—निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

33. Comparative Index Numbers of PRODUCTION in Maharashtra vis-a-vis All India—Concl'd.

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	महाराष्ट्र Mah. State 16	भारत All India 17	
131.6	137.4	112.3	124.8	74.6	107.6	67.8	N. A.	Groundnut
161.0	127.0	164.2	118.3	157.6	112.6	155.7	—,—	Sesamum
198.5	173.9	187.9	204.9	163.9	176.0	118.6	—,—	R. M. Linseed
433.3	336.8	350.0	391.1	250.0	254.1	300.0	—,—	Castor Seed
137.5	138.5	120.1	144.6	85.2	128.9	76.6	—,—	Total Oilseeds
59.7	114.0	107.6	151.8	146.0	153.7	65.2	—,—	Cotton
97.8	120.4	79.4	108.1	88.2	152.8	80.6	—,—	Mesta
59.8	116.2	107.5	145.1	145.7	166.1	65.2	—,—	Total Fibres
199.7	146.0	197.8	142.8	179.1	144.0	161.7	—,—	Sugarcane
164.6	138.3	102.1	136.4	160.4	123.4	164.6	—,—	Tobacco
120.6	291.2	122.7	301.2	122.2	256.3	106.3	—,—	Potato
77.3	130.7	77.8	145.5	79.1	163.6	75.7	—,—	Chillies
182.4	N.A.	180.4	..	165.1	N. A.	149.7	—,—	Total Misc.
148.4	146.4	152.3	155.3	142.5	150.0	116.4	—,—	Total Non-foodgrains
160.4	156.4	150.0	154.6	138.1	158.0	112.9	—,—	All Commodities

Note :— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time. N. A.=Not Available.

३४. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या सरासरी उत्पन्नाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक 1	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7
भात	111.5	97.1	156.5	123.7	127.7	116.4
गहू	101.2	78.3	190.4	148.8	170.6	159.7
खरीप ज्वारी	87.7	..	158.8	..	168.0	..
रबी ज्वारी	93.5	..	104.7	..	84.0	..
एकूण ज्वारी	89.0	82.2	137.2	137.0	129.2	123.8
बाजरी	83.0	84.3	144.8	122.5	103.9	122.3
बाली	82.7	99.6	132.2	118.1	112.5	128.8
मका	102.3	93.6	242.1	110.7	199.2	109.0
रागी	102.1	100.6	136.9	144.4	128.7	117.4
कोदा	93.4	..	109.8	..	95.5	..
इतर तृणधान्ये	102.6	114.3	101.0	114.6	115.7	93.0
एकूण तृणधान्ये	95.9	91.9	150.5	130.4	132.2	128.6
हरभरा	114.7	89.8	130.1	87.2	114.8	105.6
चूर	126.0	83.9	124.6	110.7	120.6	101.1
इतर कडधान्ये	100.8	101.1	107.9	97.8	112.3	100.3
एकूण कडधान्ये	113.6	93.4	118.9	95.6	116.6	102.6
एकूण अन्नधान्ये	99.0	92.1	144.7	126.3	129.4	125.6

टीप.— निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किंमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

34. Comparative Index Numbers of AVERAGE YIELD in Maharashtra vis-a-vis All India

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9	महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	
157.5	137.7	124.1	133.9	137.9	148.2	111.7	N. A.	Rice
209.7	162.1	188.2	164.5	158.8	178.7	158.4	--	Wheat
155.1	..	152.8	..	136.1	..	108.8	--	Kharif jowar
100.6	..	113.5	..	77.4	..	64.7	--	Rabi jowar
132.0	136.7	135.1	134.8	109.3	120.9	90.1	--	Total jowar
162.5	170.2	104.3	148.5	80.0	89.9	87.0	--	Bajri
138.4	135.2	123.5	127.0	127.3	144.9	124.0	--	Barley
213.9	128.7	195.7	138.4	190.4	111.6	132.4	--	Maize
142.8	140.9	155.7	134.9	159.2	136.4	91.1	--	Ragi
99.5	..	114.6	..	102.5	..	71.7	--	Kodra
152.8	125.5	121.7	..	113.9	..	144.4	--	Other cereals
153.2	145.2	136.2	142.8	121.3	150.6	104.5	--	Total cereals
145.2	98.0	134.3	97.6	111.6	109.6	91.0	--	Gram
137.0	119.1	131.7	121.9	122.7	112.6	100.8	--	Tur
126.7	115.9	107.3	105.0	134.6	101.9	116.7	--	Other pulses
134.1	109.5	123.1	105.3	125.2	107.1	105.3	--	Total pulses
149.6	149.6	133.7	148.2	122.1	155.5	104.7	--	Total foodgrains

Note.— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३४. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या सरासरी उत्पन्नाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक—समाप्त

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक 1	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7
भुईमूग	102.0	96.7	111.2	139.9	112.1	103.0
तीळ	102.9	93.5	91.5	127.6	120.4	139.5
सरमु, मोहरी व जवस	124.0	88.1	130.6	114.8	122.1	122.4
एरंडी	72.6	107.1	149.5	191.0	265.6	204.1
एकूण तेलविया	103.3	94.8	111.2	125.4	113.9	114.5
कापूस	74.9	83.8	108.8	135.9	123.2	133.0
अंबाडी	155.4	124.1	99.0	129.6	98.7	113.4
एकूण तंतूमय	75.2	90.1	108.7	131.8	123.1	129.0
ऊस	101.9	88.5	114.3	118.1	104.2	114.2
तंबाखू	137.7	97.6	152.9	143.0	146.3	141.1
बटाटा	103.2	84.0	140.9	148.5	123.2	154.8
मिरची	95.3	104.8	91.3	105.3	86.8	108.7
एकूण संकीर्ण	101.5	89.7	112.3	N. A.	103.4	N. A.
एकूण अन्नधान्याशिवाय	96.8	92.3	112.3	124.1	107.3	118.9
सर्व प्रकारच्या वस्तू	98.0	92.2	128.2	125.6	117.7	123.4

टीप.— निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

34. Comparative Index Numbers of AVERAGE YIELD in Maharashtra vis-a-vis All India—Concl'd.

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9	महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	
148.6	132.2	139.4	126.3	102.9	106.7	94.9	N. A.	Groundnut
127.6	142.1	120.7	137.7	112.6	123.7	117.0	—,—	Sesamum
143.9	142.8	141.2	163.4	123.9	147.2	102.3	—,—	R. M. Linseed
291.5	222.9	248.8	240.7	224.2	163.9	230.6	—,—	Castorseed
146.5	128.5	137.8	136.2	106.1	120.4	98.2	—,—	Total Oilseeds
61.0	114.9	109.9	160.1	145.4	157.8	66.4	—,—	Cotton
98.4	126.2	78.3	112.5	88.4	135.2	88.6	—,—	Mesta
61.1	117.0	109.8	148.5	145.2	153.7	66.5	—,—	Total Fibres
104.5	113.3	104.0	116.7	103.9	121.4	101.7	—,—	Sugarcane
196.6	136.5	173.5	135.6	195.5	133.7	236.4	—,—	Tobacco
123.4	174.8	128.9	169.1	125.1	144.1	112.7	—,—	Potato
90.2	115.8	89.0	131.1	88.7	133.4	88.1	—,—	Chillies
104.0	N. A.	103.4	N. A.	103.3	N. A.	101.2	—,—	Total Misc.
105.0	124.3	109.3	133.5	109.9	128.9	95.4	—,—	Total Non-foodgrain
127.3	141.0	121.5	143.1	116.1	146.3	100.3	—,—	All commodities

Note.—Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३५. महाराष्ट्रातील यंत्रसामग्री व कृषी अवजारे

वर्ष	पंप Pumps		कृषि Tractors
	विजेचे Electric	तेलाचे Diesel	
1	2	3	4
१९६०-६१ ..	7100	63747	1427
१९६५-६६ ..	37979	146786	3274
१९७१-७२ ..	169778	172003	6697
१९७९-८० ..	378009	165827	12348
१९८२-८३ ..	448631	139196	20704

35. Machinery and Implements in Maharashtra

ऊस कापणी यंत्र Sugarcane crushers		रोप संरक्षण साधनसामग्री Plant Protection equipments	नांगर Ploughs		Year
विजेच्या सहाय्याने Power Driver 5	बैलाचे सहाय्याने Bullock Driver 6	7	लाकडी (हजारामध्ये) Wooden in '000' 8	लोखंडी (हजारामध्ये) Iron in '000' 9	
7155	8647	†	1678	398	1960-61
7371	10323	†	1765	466	1965-66
5864	2884	45847	1780	527	1971-72
7467	2023	117086	1919	575	1979-80
7228	2604	245177	1927	660	1982-83

† Not Available

३६. मृद संधारण कार्यक्रम-वर्षनिहाय साध्य
36. Soil Conservation Programme Yearwise Achievement

वर्ष Year	साध्य संपूर्ण बांध बंदिस्ती घटकात (लाख हेक्टर) Achievement in Completed Bunding Units (lakh ha.)	वर्ष Year	साध्य संपूर्ण बांध बंदिस्ती घटकात (लाख हेक्टर) Achievement in Completed Bunding Units (lakh ha.)
1960-61	2.65	1974-75	4.82
1961-62	2.75	1975-76	3.62
1962-63	3.24	1976-77	4.39
1963-64	1.60	1977-78	3.24
1964-65	2.60	1978-79	5.53
1965-66	3.04	1979-80	7.15
1966-67	3.16	1980-81	5.77
1967-68	7.57	1981-82	5.67
1968-69	6.44	1982-83	6.78
1969-70	5.23	1983-84	8.82
1970-71	6.35	1984-85	8.03
1971-72	7.70	1985-86	9.01
1972-73	9.87	1986-87	8.78
1973-74	7.79	1987-88	10.21

आलेख पृ. क्र. १७७ वर पहावा. Graph is on page 177.

Q 68-1550 Bks.-3.89

PRINTED AT THE GOVERNMENT PRESS, KOLHAPUR.

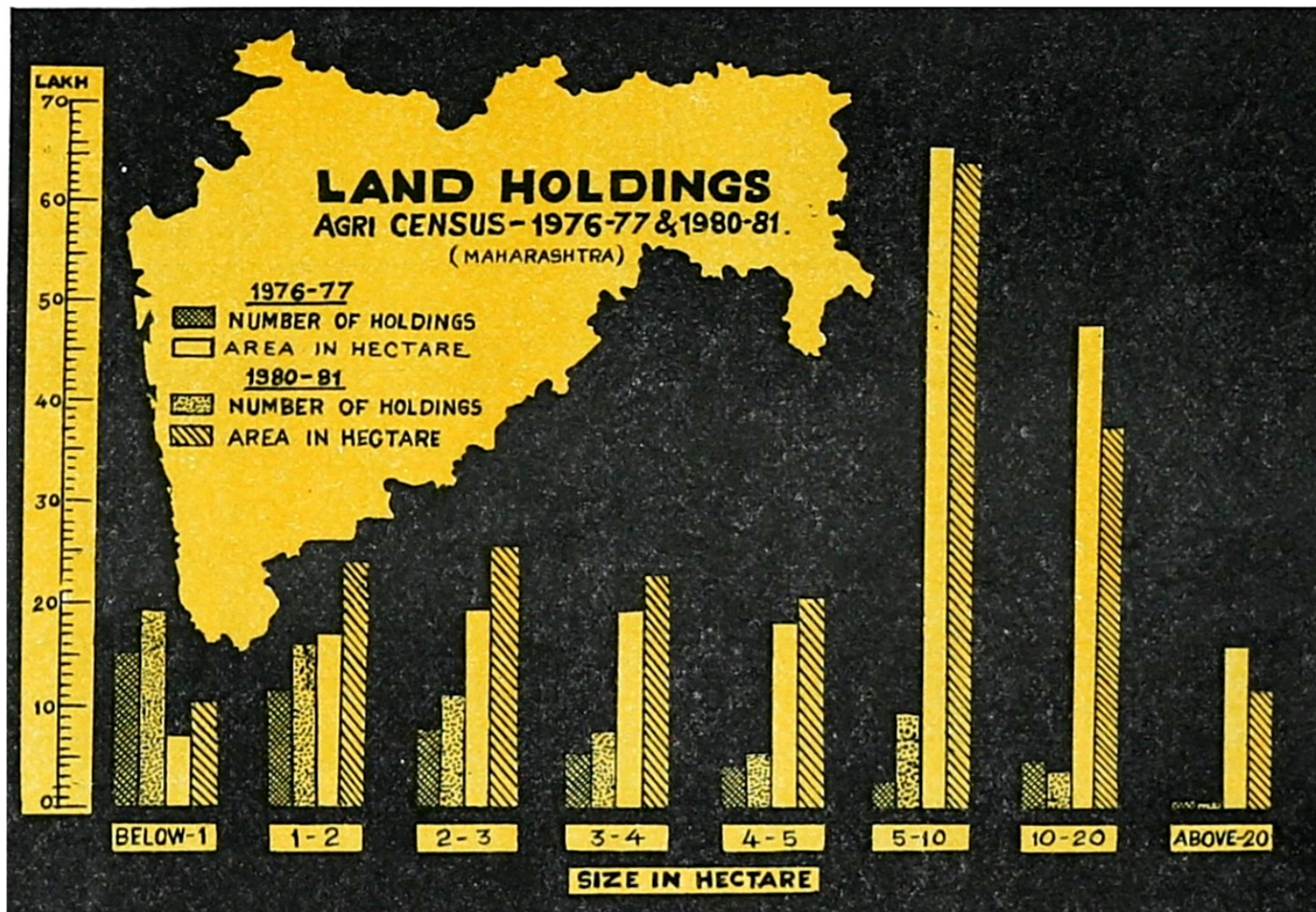
LAND USE

(MAHARASHTRA)

REFERENCE

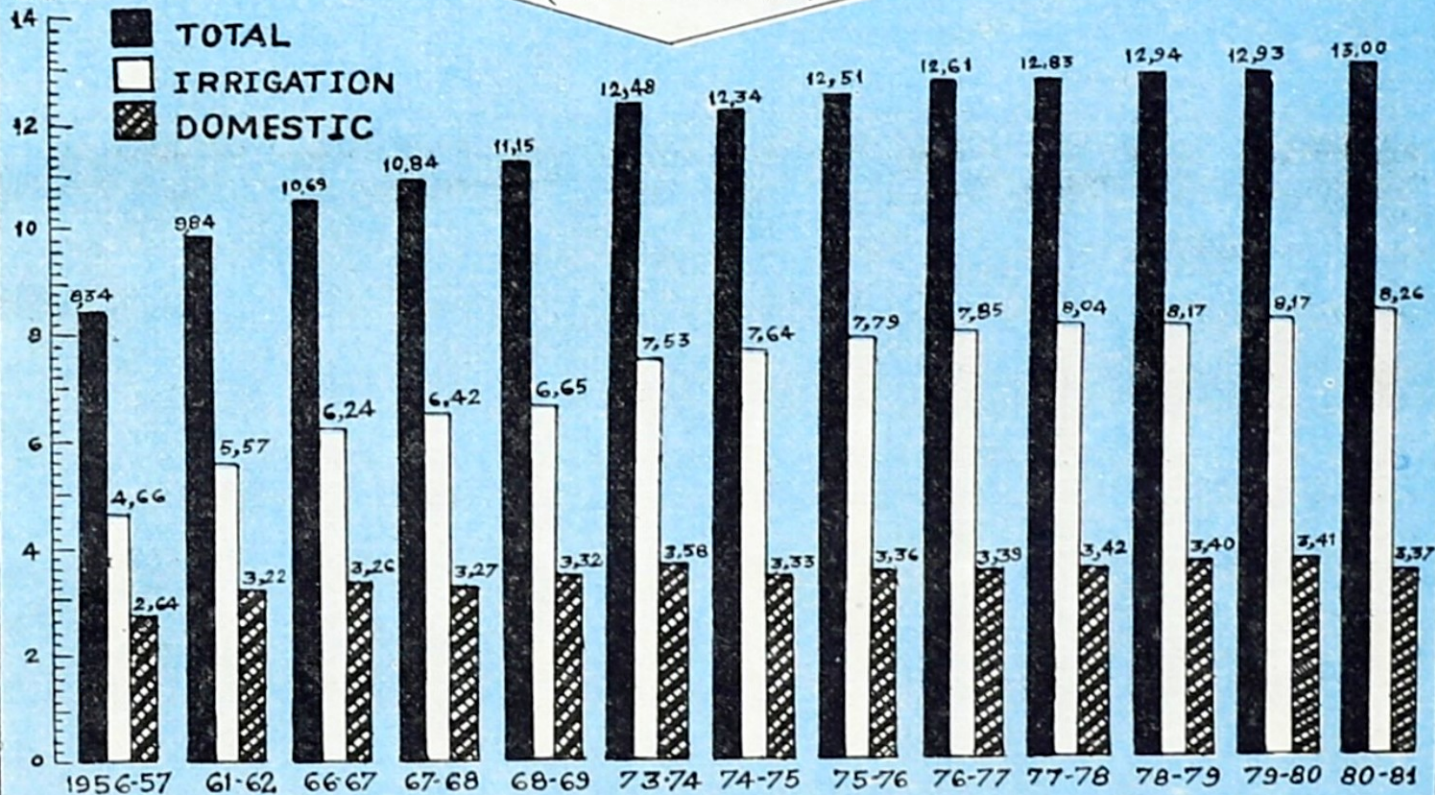
	FOREST.....	17.4%
	LAND PUT TO NON-AGRIL USES.....	3.5%
	BARREN & UNCULTURABLE LAND.....	5.6%
	PERMANENT PASTURES & OTHER GRAZING LAND.....	5.1%
	LAND UNDER MISC. TREE CROPS & GROVES ETC.....	0.6%
	CULTURABLE WASTE LAND.....	3.3%
	CURRENT FALLOWS.....	2.7%
	OTHER FALLOWS.....	3.2%
	NET AREA SOWN.....	58.6%

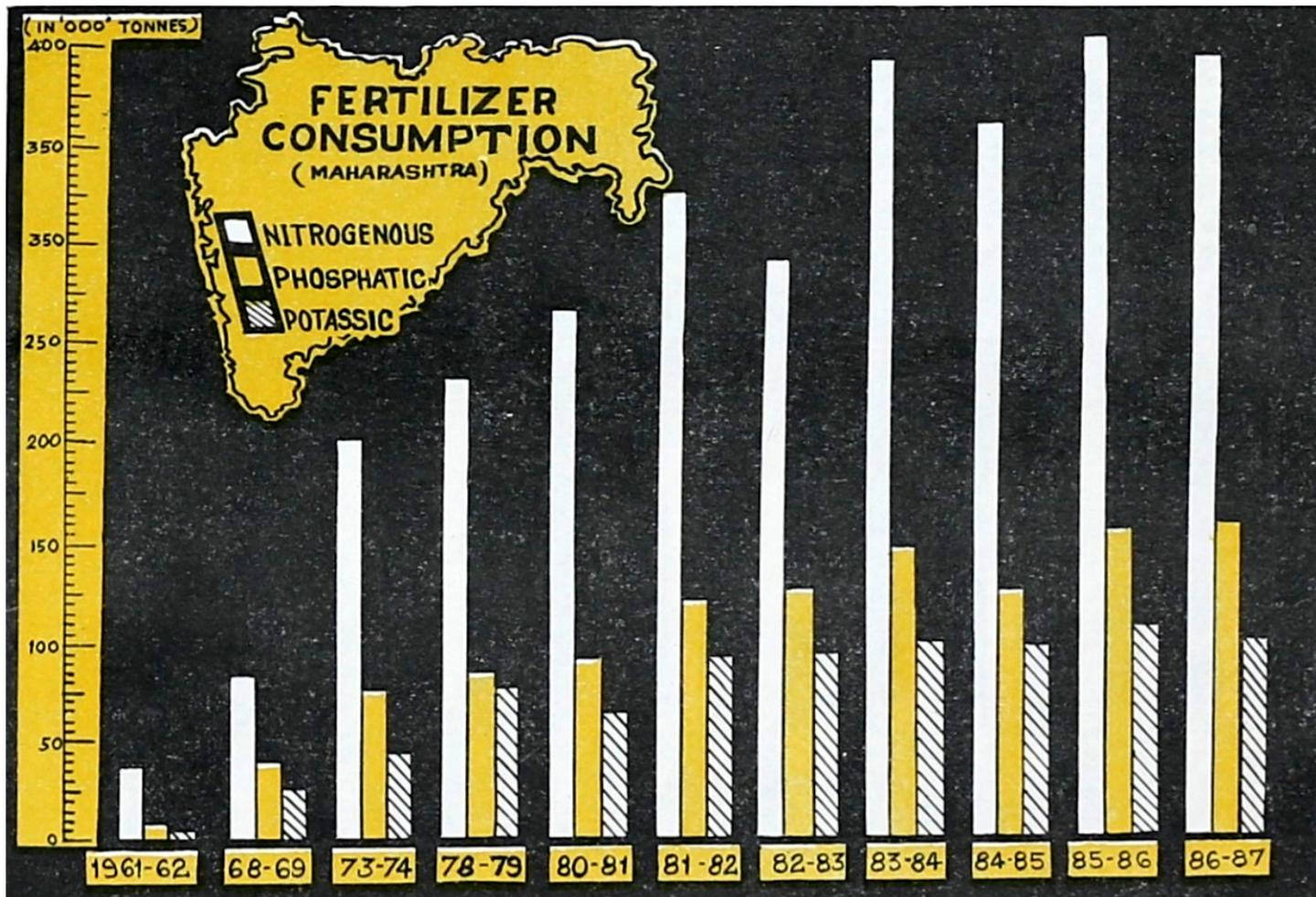

NUMBER OF WELLS

(MAHARASHTRA)

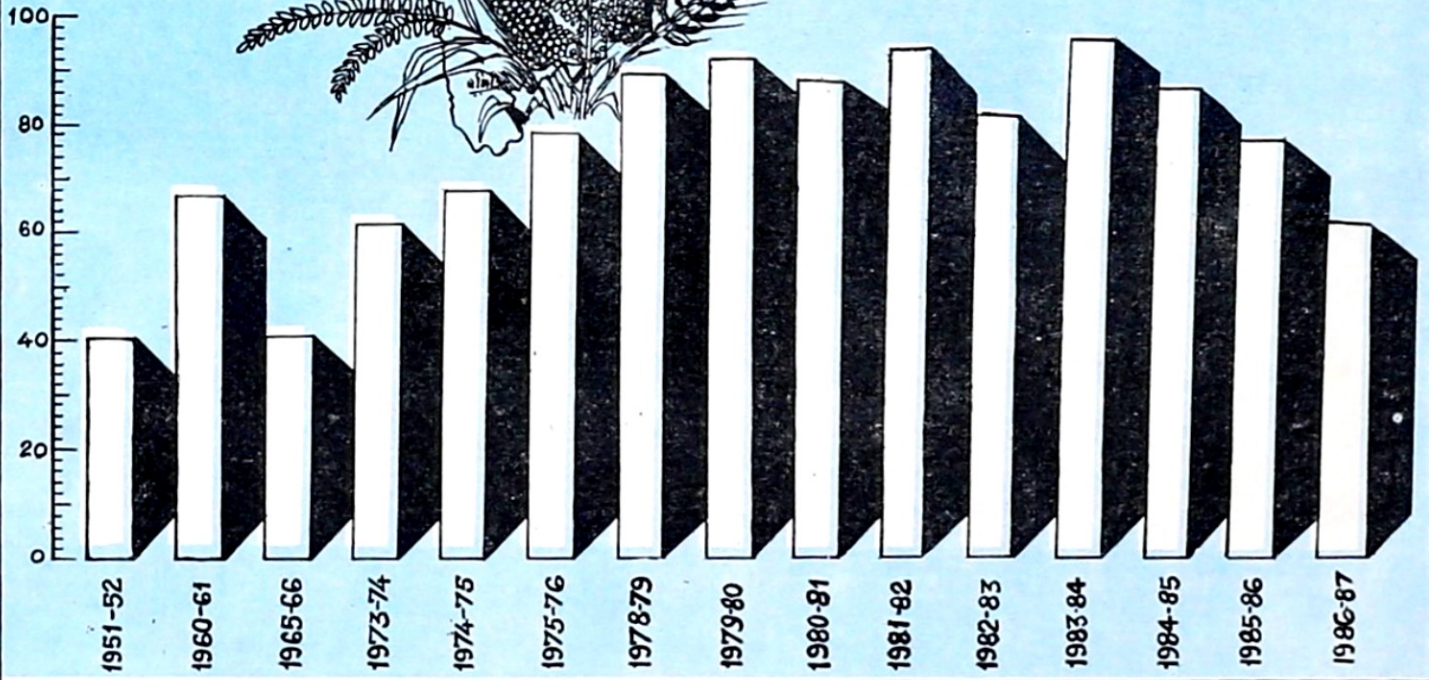
LAKH

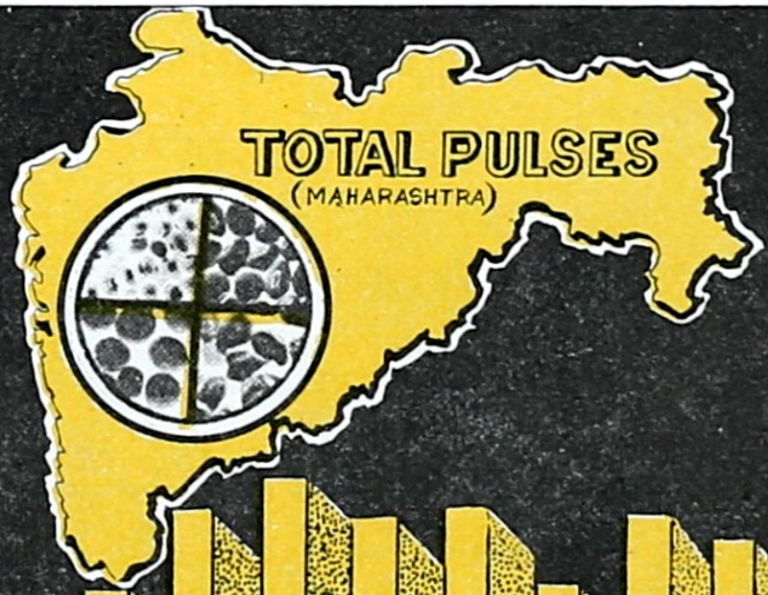
TOTAL CEREALS

PRODUCTION IN
LAKH TONNES

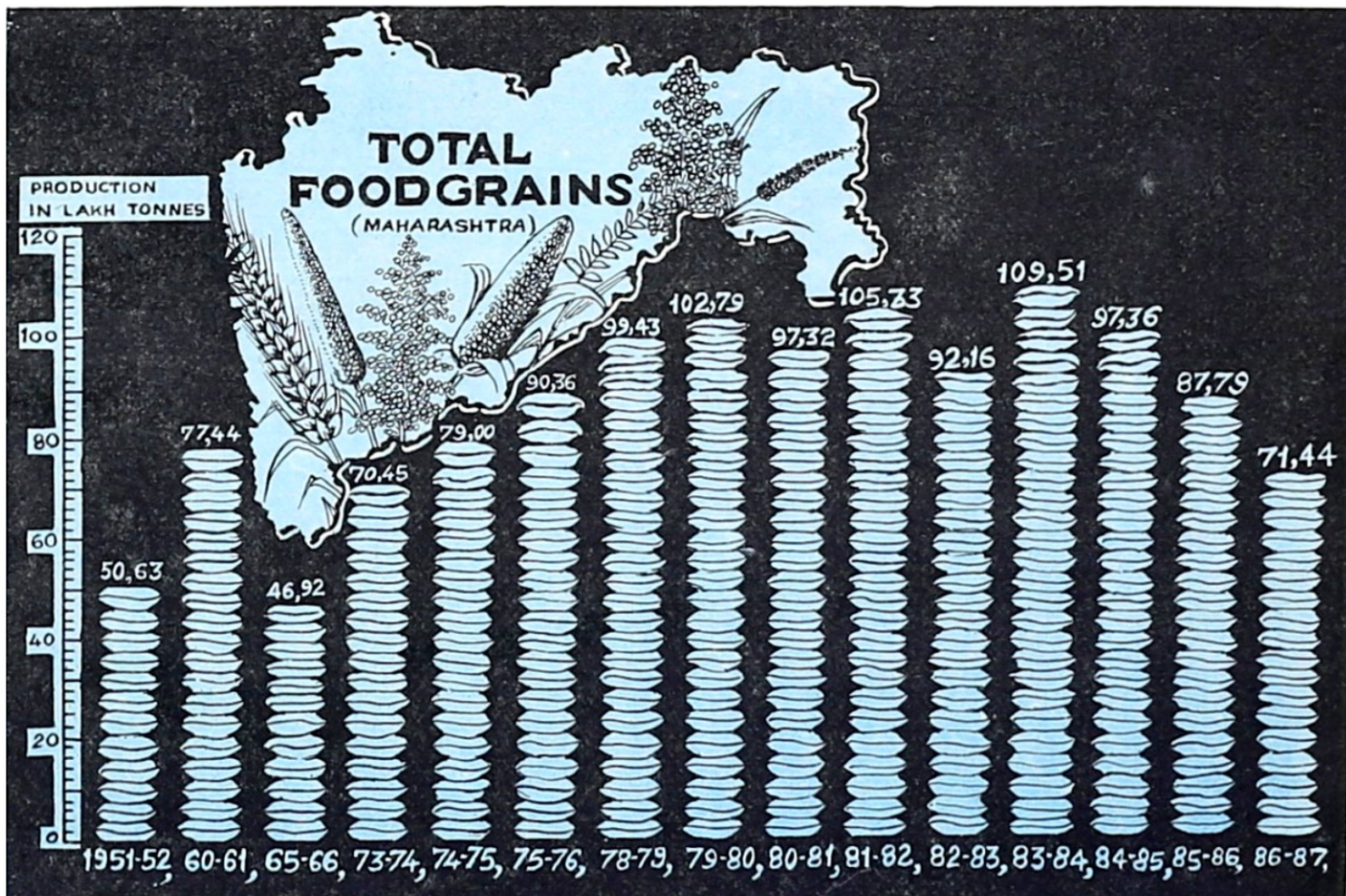
TOTAL PULSES (MAHARASHTRA)

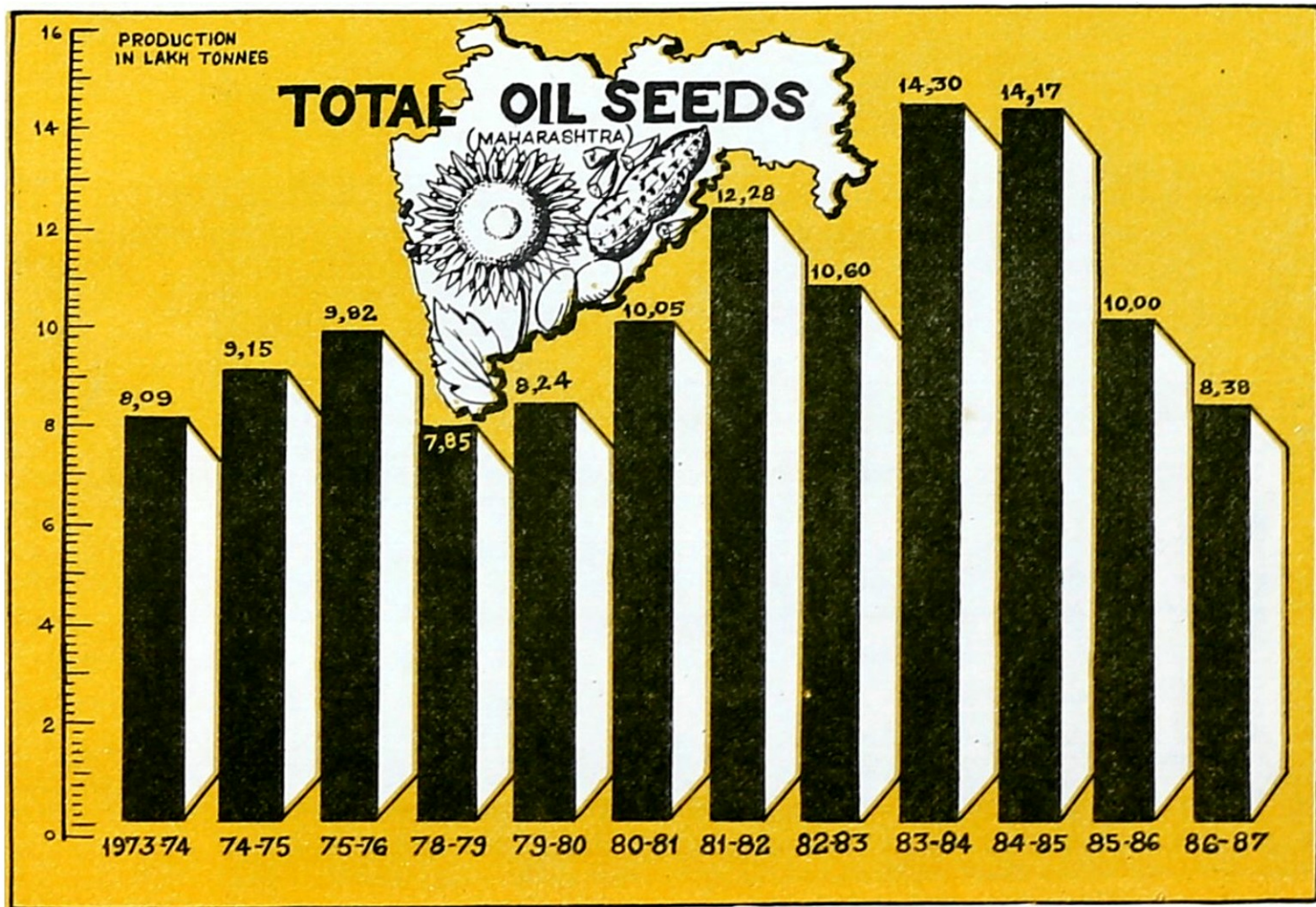
PRODUCTION
IN LAKH TONNES

↑ 1951-52 60-61 ↑ 65-66 73-74 ↑ 74-75 75-76 ↑ 78-79 79-80 ↑ 80-81 81-82 ↑ 82-83 83-84 ↑ 84-85 85-86 ↑ 86-87

P.S.

सूद संधारण कार्यक्रम- वर्ष निहाय साध्य.

SOIL CONSERVATION PROGRAMME-YEARWISE ACHIEVEMENT

सं. बां. बं. घटक - लाखत
C.B.U. IN LAKH

